

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को मार्टिन चौतारीको वार्षिक प्रतिवेदन

मार्टिन चौतारीले सार्वजनिक बहसको संस्कृतिलाई विकास गर्ने उद्देश्यले दुई दशकदेखि विभिन्न विषयमा अनौपचारिक शैलीमा छलफल चलाउँदै आएको छ । मार्टिन चौतारीले बहस-छलफलका अतिरिक्त अनुसन्धान, पुस्तक/जर्नल प्रकाशन, पुस्तकालय सञ्चालन, मेन्टरिङलगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष (आ.व.) २०६६/६७ देखि मार्टिन चौतारीले पाँच वर्षे रणनीतिक योजना लागू गरी काम गर्दै आएको छ । देशको वर्तमान परिस्थितिलाई ध्यान दिएर तेस्रो वर्षका कार्यक्रमहरू निर्धारण गरिएको थियो । तेस्रो वर्षको प्रतिबद्धताअनुसार २०६८/६९ का लागि वार्षिक कार्ययोजना र बजेट निर्धारण गरिएको थियो । यस प्रतिवेदनमा आ.व. २०६८/६९ (२०६८ साउनदेखि २०६९ असार मसान्त अर्थात् मध्य जुलाई २०११ देखि मध्य जुलाई २०१२ सम्म) मा चौतारीले सम्पन्न गरेका कामहरूको विवरण दिइएको छ ।

१. चौतारी छलफल शृंखला

मार्टिन चौतारीमा सातामा तीन दिन (आइतबार, मंगलबार र बिहीबार) विभिन्न विषयमा छलफल हुन्छ । यस आ.व. २०६८/६९ मा मार्टिन चौतारीमा नियमितअन्तर्गत १३२ ओटा छलफल सम्पन्न भए (हेर्नुहोस् अनुसूची १) । आइतबार हुने अनुसन्धानमा आधारित छलफल, मंगलबार हुने विभिन्न समसामयिक विषयमा हुने छलफल र बिहीबार हुने मिडिया छलफलबाहेक नौ अतिरिक्त छलफलसमेत गरी जम्मा १४१ ओटा छलफल तथा बहस भए ।

यस आ.व.मा सार्वजनिक विदा, उपत्यका बन्द र चौतारीमा आयोजना भएका विशेष सेमिनार तथा कार्यक्रमहरूका कारण जम्मा २२ ओटा नियमित छलफल हुन सकेनन् । जम्मा १५५ जनाले चौतारीमा मुख्य वक्ताको रूपमा भाग लिए । जसमा १०६ जना पुरुष र ४९ जना महिला थिए । यसै गरी वक्ताहरूको सामाजिक विविधता हेर्ने हो भने बाहुन/क्षेत्री ८८ जना (६७ पुरुष, २१ महिला), जनजाति ४० जना (२४ पुरुष, १६ महिला), दलित ५ (४ पुरुष, १ महिला), मधेसी ४ (३ पुरुष, १ महिला) र अन्य १८ (८ पुरुष, १० महिला) रहेका छन् । चौतारीमा हुने नियमित छलफललाई लैंगिक र विषयगत रूपमा सन्तुलित बनाउने प्रयासस्वरूप अधिल्ला वर्षभैँ फागुन/चैत (मार्च) महिना चौतारीका नियमित छलफलमा वक्ताका रूपमा बोल्न आउने सबै महिला नै हुनुपर्ने नियम यस आ.व.मा पनि लागू गरिएको छ । यस आ.व.मा चौतारीका नियमित छलफलमा महिला वक्ताको संख्या करिब ३२ प्रतिशत छ ।

१.१ आइतबारे छलफल

आ.व. २०६८/६९ मा जम्मा ४२ ओटा आइतबारे छलफल भएका छन् । नौओटा आइतबारे छलफल, बन्द सार्वजनिक विदा र चौतारीमा आयोजित विशेष कार्यक्रमका कारण हुन सकेनन् । आइतबारे छलफल अनुसन्धानमा आधारित हुनुपर्ने नियम राखिएको छ र यसो गर्दा अनुसन्धातालाई अनुसन्धान गर्न फाइदा पुग्नुका साथै नेपालमा सामाजिक अनुसन्धानमाथि हुने बहसको संस्कृति विकास गर्ने भन्ने पनि रहेको छ । यसै शृंखलाअन्तर्गत जुन २०१२ बाट मार्टिन चौतारी, साउथ एसिया इन्स्टिच्युट अफ एडभान्स स्टडीज र नेपाल पोलिसी रिसर्च नेटवर्कको सयुक्त आयोजनामा 'नीति छलफल शृंखला' सुरु गरिएको छ । यो शृंखला मे २०१३ सम्म सञ्चालन हुनेछ । खास गरेर नीतिगत विषयमा केन्द्रित हुने यस्ता छलफल नेपालमा हुने नीति-निर्माणको प्रक्रिया, त्यसको राजनीतिदेखि अनुसन्धान र नीति-निर्माणको सम्बन्ध आदिबारे केन्द्रित हुनेछन् ।

१.२ मंगलबारे छलफल

आ.व. २०६८/६९ मा जम्मा ४७ ओटा नियमित मंगलबारे छलफल भए । बन्द, सार्वजनिक विदा र चौतारीमा आयोजित विशेष कार्यक्रमका कारण छओटा मंगलबारे छलफल हुन सकेनन् । समसामयिक विषय जस्तै, राजनीति, समाजविज्ञान, पुस्तक, साहित्य, कला संस्कृति, वातावरण, परम्परागत ज्ञान आदिबारे यस शृंखलामा बहस भए । प्रत्येक महिनाको अन्तिम मङ्गलबार मार्टिन चौतारीसँग मिलेर लसना कला समूहले सञ्चालन गरेको कला छलफल यस वर्ष पनि जारी रह्यो ।

१.३ बिहीबारे छलफल (मिडिया, फिल्म प्रदर्शन/छलफल)

आ.व. २०६८/६९ मा जम्मा ४३ ओटा मिडियासम्बन्धी छलफल भए । जसमा ३२ ओटा मिडियाका विभिन्न विषयमाथि र ११ ओटा फिल्म तथा डकुमेन्ट्री देखाएर त्यसमाथि छलफल भएका थिए । ७ ओटा बिहीबारे छलफल

बन्द र चौतारीमा आयोजित विशेष कार्यक्रमका कारण हुन सकेनन् । जनवरी २०१२ देखि बिहीबारे शृंखलाअन्तर्गत हरेक तेस्रो बिहीबार 'मिडिया र लेखन' शृंखला पनि सुरु भयो । जसअन्तर्गत पुराना लेखक/संगीतकार/कलाकार/राजनीतिज्ञका अनुभव सुन्ने कार्यक्रम हुन्छ ।

१.४. अतिरिक्त छलफल

चौतारीमा हुने नियमित छलफलबाहेक यस आ.व.मा अरू नौओटा अतिरिक्त छलफल पनि भएका छन् ।

१.५. छलफल व्यवस्थित गर्ने र सम्भावित सहभागीलाई सूचित गर्नेबारेका प्रयास

यसबाहेक मार्च महिनामा हुने सबै छलफल कार्यक्रमको तालिकालाई पर्चाको रूपमा छपाई कलेज तथा विश्वविद्यालयमा वितरण गर्ने काम पनि भयो । मार्टिन चौतारीमा हुने छलफललाई सम्भावित सहभागीसम्म पुऱ्याउने उद्देश्यले मार्टिन चौतारीले मे २०११ देखि आफ्नो फेसबुक सञ्चालनमा ल्याएको छ । अहिले चौतारीका फेसबुक साथी भन्ने ६ हजार छन् र यो बढ्ने क्रममा छ ।

१.६ छलफलमा सहभागी

यस आ.व.मा करिब ३ हजार १ सय जनाले चौतारीका नियमित छलफलमा भाग लिएका छन् । चौतारीमा नियमित छलफलमा भाग लिन आउने सहभागीहरूले उपस्थिति रजिस्टरमा दर्ता गराएको आधारमा तयार गरिएको संख्या हो । यसमा केही छुटेका पनि हुन सक्छन् । छलफलमा आउने सहभागीको सामाजिक विविधता हेर्ने हो भने बाहुन/क्षेत्रीको संख्या सबैभन्दा बढी (जम्मा १५२३ जना, पुरुष १२०३, महिला २९७ र लैंगिकता नखुलेका २३) रहेको छ । त्यसपछि जनजातिको संख्या (जम्मा १०८४ जना, पुरुष ७७५, महिला २९५ र लैंगिकता नखुलेका १४) रहेको छ । छलफलमा सबैभन्दा कम सहभागिता मधेसी समुदायको रहेको देखिन्छ (१०८ जना, पुरुष ८८, महिला १९, लैंगिकता नखुलेका १) जबकि पहाडी दलितको संख्या यो भन्दा पनि बढी रहेको छ (१३८ जना, पुरुष १०१, महिला ३२, लैंगिकता नखुलेका ५) र अन्य सहभागीको संख्या २०९ (पुरुष १३७, महिला ६७ र लैंगिकता नखुलेका ५) रहेको देखिन्छ । छलफलमा भाग लिने सहभागीहरूको लैङ्गिक विविधता हेर्ने हो भने पुरुषको संख्या २३०४ जना, महिलाको संख्या ७१० जना र लैंगिकता नखुलेका ४८ जना रहेका छन् ।

१.७ विशेष छलफल कार्यक्रम

चौतारीले यस वर्ष समाजविज्ञान, मनोविज्ञान, चिकित्सा, समाजशास्त्र/मानवशास्त्र, विकास, शिक्षा, सार्वजनिक पुस्तकालय र नेपाली समालोचना आदि विषयमा विशेष छलफलको आयोजना गर्‍यो । २०६८ साउन २ मा मार्टिन चौतारी र जनमुखी शिक्षा समूहको संयुक्त आयोजनामा 'शिक्षा क्षेत्रमा आ.व. २०६८/६९ मा विनियोजित बजेट र त्यसको प्रभावकारिता'बारे छलफल भयो । यस छलफलमा सहभागीहरू कुल बजेटको १५ प्रतिशतभन्दा पनि बढी शिक्षा क्षेत्रमा सरकारले विनियोजित गरे पनि त्यसअनुसारको प्रतिफल आउन नसकेको बताएका थिए । २०६८ साउन २३ मा 'नेपाली समालोचना र समालोचक महिला' विषयक एक छलफलको आयोजना गरियो । नेपाली समालोचना के-कस्तो छ ? नेपालीमा समालोचक महिला के-कति छन् ? उनीहरूको समालोचना के-कस्तो छ ? पुरुषले गर्ने समालोचनाका तुलनामा महिलाका समालोचना के-कति ढंगमा भिन्न छन् ? नेपाली नारी समालोचनाको मूल्यांकन समग्रतामा के-कसरी गरिएको छ ? प्रश्नको सेरोफेरोमा छलफल केन्द्रित थियो । छलफलमा सहभागीहरूले नेपाली समालोचना स्वतःस्फूर्त लेखनभन्दा पनि प्राध्यापकीय उन्नति र प्रगतिका लागि गरिने कष्टसाध्य काम जस्तो देखिएको बताएका थिए । अनेकौं बाधा र अपठचारा हुँदाहुँदै पनि नेपालीमा महिलाहरू समालोचना लेखिरहेका छन् । तर, उनीहरू पुरुषवादी प्रवृत्ति जताततै हावी भएका कारण पुरुष जति चर्चामा आउन सकेका छैनन् । नेपाली समालोचना पाश्चात्यवाद र प्रवृत्तिबाट प्रभावित छ । नेपाली महिलाहरू समालोचनामा कमै मात्र छन् र भएका पनि विभिन्न कारणले लगनशील र निरन्तर हुन सकेका छैनन् भन्ने छलफलमा सहभागीको तर्क थियो । यसै गरी २०६८ भदौ ९

मा चौथो पुस्तकालय दिवसको अवसरमा पारेर मार्टिन चौतारीले नेपाली समाजमा पढाइको संस्कृति, सार्वजनिक पुस्तकालयको अवस्था र भविष्यबारे छलफल आयोजना गरेको थियो ।

यसै गरी मार्टिन चौतारीले गरेको अर्को महत्वपूर्ण विशेष छलफल २०६८ पुस १८ र १९ मा युवा अनुसन्धाताका लागि कार्यशाला हो । यो कार्यशाला आयोजना गर्नुको उद्देश्य समाजविज्ञानमा युवाहरूको उपस्थितिलाई बढाउने, प्रवर्द्धन गर्ने र समसामयिक सामाजिक-राजनीतिक बहसमा युवा अनुसन्धाताको आवाज बुलन्द गर्ने थियो । नेपाली समाजका विभिन्न विषयहरूमा गरिएका १७ ओटा अनुसन्धान कार्यपत्रहरू यस कार्यशालामा प्रस्तुत भए । कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नेहरूमा ११ जना महिला र ६ जना पुरुष थिए । कार्यशालामा समाजविज्ञानमा अनुसन्धानरत र चासो राख्ने युवा पुस्ताका भन्ने ८० जनाको सहभागिता रहेको थियो । गोष्ठीमा उपस्थितिको वर्गीकरण हेर्ने हो भने सन्तुलित र समावेशी रहेको थियो । कार्यशालामा ५० प्रतिशतभन्दा बढी महिला अनुसन्धाताको उपस्थिति रहेको थियो ।

यसै गरी २०६८ माघ २९ गते मार्टिन चौतारी र सेन्ट्रल एसोसिएसन अफ साइकोलोजी स्टुडेन्टको संयुक्त आयोजनामा 'स्टेट अफ साइकोजी इन नेपाल' एक दिने कार्यशाला आयोजना गर्‍यो । यो कार्यशालामा नेपालमा अनुसन्धानरत पहिलो, दोस्रो र तेस्रो पुस्ताका करिब ६० जनाको उपस्थिति रहेको थियो । नेपाली मनोविज्ञानशास्त्रका प्राज्ञिक तथा व्यावहारिक कठिनाइबारे यो कार्यशालामा छलफल भएको थियो । छलफलमा सहभागीहरूले त्रिविमा मनोविज्ञानशास्त्र पढाइ भएको पाँच दशक पुग्ने लाग्दा पनि विषयगत प्राज्ञिक कार्य कमजोर हुनुमा अन्य थुप्रै कारणका साथै नेपाली मनोविज्ञानशास्त्रीहरूको निष्क्रियता प्रमुख हो भनेका थिए ।

२०६८ फागुन १४ मा 'स्टेट अफ मेडिकल सोसियोलोजी/एन्थ्रोपोलोजी इन नेपाल : रिसर्च एन्ड टिचिङ इन नेपाल' कार्यशालाको आयोजना गरियो । यस कार्यशालामा नेपालमा मेडिकल सोसियोलोजी/एन्थ्रोपोलोजी अध्ययनरत-अनुसन्धानरत स्वदेशी तथा विदेशीसमेत गरी ४० जना जतिको सहभागिता रहेको थियो । नेपालमा मेडिकल सोसियोलोजी/एन्थ्रोपोलोजीको अध्ययन र अनुसन्धानको परम्परा, त्यसका सबल र दुर्बल पक्षको समालोचना, र भविष्यमा यस क्षेत्रमा के गर्ने भन्ने बारेमा यस कार्यशालामा बहस भएको थियो । २०६८ चैत १९ मा 'कास्ट एन्ड डिभ्लोपमेन्ट' मा एकदिने कार्यशाला आयोजना गरियो । यस कार्यशालामा बेलायतको युनिभर्सिटी अफ लन्डनअन्तर्गत स्कूल अफ ओरियन्टल एन्ड अफ्रिकन स्टडीज (सोआस) मा कार्यरत मानवशास्त्रका प्राध्यापक डा. डेभिड मसले दक्षिण एसियामा विकास र जातबारे गरिने बहसलाई कसरी बुझ्ने भन्नेबारे छलफल गरेका थिए ।

यसै गरी २०६९ जेठ १५ मा मार्टिन चौतारी र एडिनबरा विश्वविद्यालयको संयुक्त आयोजनामा एकदिने 'फिल्डनोट राइटिङ' कार्यशाला आयोजना गरियो । यस कार्यशालामा एडिनबरा विश्वविद्यालयका तर्फबाट डा. जीवन शर्माले फिल्डनोट राइटिङका सैद्धान्तिक र व्यावहारिक पक्षबारे छलफल चलाएका थिए । विभिन्न अनुसन्धान संस्थामा कार्यरत करिब २० जना युवा अनुसन्धाताहरूले यस कार्यशालामा भाग लिएका थिए । २०६९ असार १ मा 'नेपालमा नागरिक समाज र बृहत् राजनीतिको सम्बन्ध'बारे मार्टिन चौतारीका अनुसन्धाताहरूबीच समाजशास्त्री चूडामणि बस्नेतले आफ्नो अनुसन्धानपत्र आन्तरिक छलफलका लागि प्रस्तुत गरेका थिए । यसबाहेक मार्टिन चौतारीका अनुसन्धाताहरूले पनि आफ्नो अनुसन्धान गर्ने विभिन्न चरणमा सहकर्मी अनुसन्धाताको टिप्पणी र सुझाव लिने उद्देश्यले यस आ.व.मा अन्य तीन आन्तरिक सेमिनारको पनि आयोजना गरियो ।

२. पुस्तक/जर्नल प्रकाशन

यस आ.व.मा निम्नलिखित पाँच पुस्तक प्रकाशन गरियो :

१. *उच्चशिक्षामा सहभागिता : असमानताका सामाजिक आयाम*, प्रमोद भट्ट, सं. (सन् २०११, चौतारी पुस्तक शृंखला ६६)

२. *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति*, रमेश पराजुली, सं. (सन् २०११, चौतारी पुस्तक शृंखला ६७)
३. *To be a Nepalese...* by CK Lal (2012, Chautari Book Series 68)
४. *मिडिया अध्ययन* ७, देवराज हुमागाई, प्रत्युष वन्त, हर्षमान महर्जन, अर्जुन पन्थी र शेखर पराजुली सं. (सन् २०१२, चौतारी पुस्तक शृंखला ६९)
५. *Essays about Politics in Panchayat Nepal* (Tentative Title) by L.S. Baral (2012, Chautari Book Series 70, edited by Pratyoush Onta and Ramesh Parajuli)

यसमध्ये पहिलो किताबको सम्पादकीय कार्य अधिल्लो आ.व.मै सकिएको थियो भने अन्तिम पुस्तक प्रेसमा जानुपूर्व गरिने कार्यको अन्तिम चरणमा छ । माओवादी विद्रोहको उत्कर्षको समयमा जगन्नाथ अधिकारीले नेपालका विभिन्न स्थानमा गरेको यात्रामा आधारित पुस्तक बाह्य सम्पादकबाट समयमा सम्पादन हुन नसक्दा यो वर्ष प्रकाशन हुन सकेन । माइकल हटका लेखहरूको संग्रह गरी निकालिने पुस्तकमा गर्नुपर्ने अधिक काम सकिसकेको छ ।

यसै गरी *स्टडिज इन नेपाली हिस्ट्री एन्ड सोसाइटी*को ढिला भएको वर्ष १६ अंक १ जुन २०११ को अंक मे २०१२ मा प्रकाशन भयो । अर्को पछि परेको वर्ष १६ अंक २ डिसेम्बर २०११ को अंक प्रेसमा छ (यो 'द्वन्द्वपछिको नेपाल'बारेको विशेषांक हो) र वर्ष १७ अंक १ जुन २०१२ को अंक प्रेसमा पठाउने अन्तिम तयारी हुँदै छ ।

३. पुस्तकालय

मार्टिन चौतारी पुस्तकालयमा २०६९ असारसम्ममा जम्मा १८ हजार ४०० ओटा पुस्तक, थेसिस, अप्रकाशित प्रतिवेदन आदि सामग्री संकलित छन् । हाम्रो संकलनमा पुस्तकबाहेक कार्यपत्र, अनुसन्धानमूलक लेख, शोधपत्र, अप्रकाशित प्रतिवेदन, जर्नल, पत्रपत्रिका, न्यूज क्लिपिङ्स, म्यागेजिन पनि छन् । २०६९ असार अन्त्यसम्म मिडियासम्बन्धी करिब ५ हजार सामग्रीको संग्रह छ । मिडियासम्बन्धी प्रतिवेदन २२९ ओटा, नेपाली मिडियाबारेका कार्यपत्रहरू २७९ ओटा, मिडियासम्बन्धी लेख १ हजार २९२ ओटा, र मिडियाबारेका शोधपत्रहरू १६६ ओटा संकलनमा छन् । बाँकी ३ हजार भन्दा बढी मिडियासम्बन्धी पुस्तक रहेका छन् । यीबाहेक अन्य पुस्तकहरूमा शिक्षा, समाजशास्त्र, राजनीतिशास्त्र, लैंगिकता, वातावरण, इतिहास, धर्म, स्वास्थ्य, अर्थशास्त्र, साहित्य, संगीत, फिल्म आदि विषयका पुस्तकहरू रहेका छन् ।

३.१ थपिएका पुस्तक/जर्नल/लेख

पुस्तकालयमा रहेका पुस्तकहरूमध्ये २०६८ साउन १ देखि २०६९ असार मसान्तसम्ममा जम्मा १ हजार ६११ ओटा पुस्तक थपिएका छन् । यीमध्ये ९०९ ओटा किनिएका र बाँकी ७०२ ओटा पुस्तक उपहारस्वरूप चौतारी पुस्तकालयलाई प्राप्त भएका छन् । पुस्तक संकलन गर्न सजिलो होस् भनेर अबदेखि काठमाडौँ उपत्यकाको मुख्य-मुख्य पुस्तक पसलहरूको सूची-निर्माण गरिएको छ र इमेल तथा टेलिफोनमार्फत सम्पर्क गरी पुस्तक ल्याउने व्यवस्था गरिएको छ । नयाँ पुस्तकको क्रमसँगै नेपालसम्बन्धी पुराना पुस्तक पनि संकलन गर्ने कार्य भइरहेको छ । बेलाबेलामा सामग्रीहरू उपहारस्वरूप चौतारीलाई प्राप्त हुने गरेका छन् । भारतीय समाजशास्त्रीहरूका पुस्तकहरू पनि यस वर्ष प्राथमिकतासाथ खोजिए र यो क्रम जारी छ । साथै नेपालबाहिरबाट प्रकाशित भएका पुस्तक पनि चौतारीका मित्रहरूलाई विशेष आग्रह गरेर ल्याउने गरिएको छ ।

मार्टिन चौतारी पुस्तकालयमा यो वर्ष पनि नेपालबाट प्रकाशित जर्नल/अनुसन्धानात्मक पत्रिका संकलन गर्ने कार्य भइरहेको छ । पुस्तकालयमा नेपालबाट प्रकाशित २०२ सहित देश-विदेशका गरी ३१९ शीर्षकका जर्नल संकलित छन् । यसमा त्रिभुवन विश्वविद्यालयका केन्द्रीय विभाग, नेपालको पूर्वदेखि पश्चिमसम्मका आंगिक क्याम्पसहरू, विद्यार्थी समूहहरू, व्यक्ति, निजी तथा सरकारी कार्यालय, अनुसन्धान केन्द्र आदिले प्रकाशन गर्ने जर्नल रहेका छन् । संकलित जर्नल समाजशास्त्र, मानवशास्त्र, इतिहास, विकास, भाषा, संस्कृति, साहित्य आदि विविध विषयका छन् । जर्नलहरू अंग्रेजी, नेपाली, नेपाल भाषालगायत नेपालका अन्य राष्ट्रभाषा एवं द्वैभाषिक र बहुभाषिक समेत छन् ।

वाणिज्यशास्त्र, विज्ञान-प्रविधि तथा चिकित्साशास्त्रका जर्नल भने संकलनमा परेका छैनन् । काठमाडौँबाट प्रकाशित हुने जर्नलहरू रमेश राई र रमिता महर्जनले संकलन गर्नुभएको हो भने काठमाडौँबाहिरबाट प्रकाशित हुने जर्नल चाहिँ चौतारीका अन्य साथीहरूले संकलन गर्नुभएको हो । व्यक्तिगत चिनजानका आधारमा पनि जर्नलहरू पुस्तकालयमा आउँछन् ।

पुस्तक, जर्नलबाहेक मिडियासम्बन्धी अनुसन्धानमूलक लेखहरूको संकलन गर्ने कार्य पनि भइरहेको छ । यी लेखहरू विभिन्न पुस्तक, जर्नल तथा म्यागेजिनबाट संकलन गरिएको हो । यसका साथै नेपालमा भइरहेका विभिन्न सेमिनारहरूमा प्रस्तुत गरिएका सेमिनार पेपरहरूको पनि संकलन भइरहेको छ ।

२०६६ वैशाखदेखि प्रेस काउन्सिलबाट नियमित रूपमा मिडियाका क्लिपिङ्स ल्याउने र फाइलिङ गर्ने कार्य भइरहेको छ । प्रेस काउन्सिलबाट ल्याउने प्रेस क्लिपिङ्स हाललाई २०६९ असार मसान्तसम्मका लागि मात्र ल्याउने निर्णय गरिएको छ । आगामी वर्षमा चौतारी आफैले प्रेस क्लिपिङ्स बनाउने निर्णय गरिएको छ ।

३.२ पत्रपत्रिका/ई-जर्नल

पुस्तकालयमा राजधानीबाट प्रकाशन हुने प्रायः सबैजसो दैनिक र साप्ताहिक पत्रपत्रिका उपलब्ध छन् । नेपाली दैनिक पत्रपत्रिकाहरूमा १२ शीर्षकका नियमित छन् । अंग्रेजीमा पाँच शीर्षकका दैनिक पत्रिका संगृहीत छन् । साप्ताहिकतर्फ २३ शीर्षकका पत्रपत्रिका संगृहीत छन् । नेपाल तथा विदेशबाट निस्केका करिब डेढ दर्जन म्यागेजिनहरू पनि यस पुस्तकालयमा उपलब्ध छन् ।

अध्ययन-अनुसन्धानका लागि अनलाइन जर्नलहरू निकै उपयोगी मानिन्छन् । ई-जर्नलहरू उपलब्ध गराउनेमध्ये नेपालमा सन् २००९ देखि सञ्चालनमा आएको संस्था Nepal Library and Information Consortium (NELIC) मार्फत चौतारी पुस्तकालयले ई-जर्नलहरू उपलब्ध गराउँदै आएको छ । मार्टिन चौतारी सन् २००९ मा NELIC को सञ्चालक समितिको सदस्य भएको थियो । NELIC को सदस्य भएबापत मार्टिन चौतारीले विभिन्न e-resources निःशुल्क प्राप्त गर्दैआएको छ । यस पुस्तकालयमा उपलब्ध e-resources प्रायः सबै NELIC बाट निःशुल्क उपलब्ध भएका हुन् । उपलब्ध ई-जर्नलमध्ये Project Muse (e-resources) भने सशुल्क Subscribe गरिएको छ । यस वर्ष पनि NELIC को सदस्यता नवीकरण गरेर चौतारीले e-resources को उपलब्धता चौतारी पुस्तकालयमा जारी राखेको छ । NELIC मार्फत चौतारीमा e-resources को उपलब्धता सन् २०१२ अन्त्यसम्म हुनेछ ।

३.३ अनलाइन क्याटलगमा सुधार

पुस्तकालयमा भएका सामग्रीलाई कम्प्युटर डेटाबेसमा राखिएको छ । पाठकले आफूले चाहेका सामग्रीहरू कम्प्युटरमार्फत खोजेर उपयोग गर्न सक्छन् । साथै अनलाइन क्याटलगमार्फत पनि चौतारीमा उपलब्ध सामग्रीहरूबारे जानकारी लिन सकिन्छ । चौतारी पुस्तकालयको अनलाइन क्याटलगमा रहेका कमजोरी भनेकै चुस्त डाटाबेस नहुनु हो । कतिपय items को holding मा no item available भन्ने सन्देशले भएका सामग्री पनि नभएको हो कि भन्ने भ्रम पुस्तकालय प्रयोगकर्तामा देखिएको छ । डाटामा रहेको गल्ती पत्ता लगाइसकिएको र सुधारको काम थालिसकिएको छ । आगामी वर्षका केही महिनामा पूरा काम गरेर सम्पूर्ण डाटामा एकरूपता ल्याउन प्रयास गरिनेछ ।

चौतारी पुस्तकालयमा उपलब्ध पत्रपत्रिका तथा म्यागेजिनको सूची तयार गरी २६ मे २०१२ मा वेबसाइटमा अपलोड गरियो र यस समयमा चौतारी पुस्तकालय तथा मिडिया सेन्टरको पुस्तकालय जानकारीसमेत सामान्य परिमार्जन गरियो । साथै चौतारीमा हुने छलफलको लिस्ट अनलाइन क्याटलग हेर्नेहरूका लागि राख्न सकिने देखिएको छ, यस सम्बन्धमा काम गर्ने योजना पुस्तकालयको छ ।

३.४ इन्टर्न/अल्पकालीन कर्मचारी

यो वर्षमा पुस्तकालयमा कसैले पनि इन्टर्नका रूपमा काम गरेनन् । तर रमेश राईले डाटा इन्ट्री गर्ने काममा कात्तिक-पुसमा सघाउनुभयो । उहाँ आएपछि नै पुस्तकालयमा विगतदेखि बाँकी रहेका ३ हजार १०० भन्दा बढी डाटासिटको इन्ट्री सम्पन्न गरियो । इन्ट्री भएका डाटाहरूको ब्याकअप पेनड्राइभ तथा पुस्तकालयको एक कम्प्युटरमा राखिएको छ ।

३.५ धमिराको उपचार

२०६८ फागुन २२ गते देखि २९ गते (5-12 March) सम्म मार्टिन चौतारी पुस्तकालय धमिराको उपचारका लागि बन्द गरियो । २०६८ माघ ९, १० र ११ गते तीन दिनसम्म गरिएको स्टक भेरिफिकेसनबाट धमिराको आक्रमण पाइएपछि काठमाडौँमा एकजना विषयविज्ञ खोजेर काम गराइयो । ११ ओटा पुस्तक धमिराले खान थालेका थिए ती पुस्तक पनि औषधी प्रयोग गरेर पुस्तकालयमै राख्न सकिने विज्ञको सल्लाहमा पुनः यथास्थानमा नै राखियो । धमिराको उपचार गर्ने व्यक्तिले आगामी वर्ष पनि चौतारी पुस्तकालय आवश्यक परेमा हेरिदिने र फेरि धमिराको आक्रमण भएमा पुरानै सहमतिमा काम लगाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ । उपचारपश्चात् पुस्तकालयमा धमिरा देखिएको छैन ।

३.६ बाइन्डिङ

मार्टिन चौतारी पुस्तकालयमा गत वर्ष चार किसिमका बाइन्डिङ गरियो । पहिलो, जर्नलको बाइन्डिङ हो । यसअन्तर्गत कतिपय पुराना जर्नलका भोल्यूम पूरा भए । तिनलाई बाइन्डिङ गरियो । दोस्रो, म्यागेजिन बाइन्डिङ हो, यसअन्तर्गत पुस्तकालयमा किनिएका म्यागेजिनहरू प्रकाशन प्रकृतिका आधारमा निश्चित समयको अन्तरमा बाइन्डिङ गर्ने गरिएको छ । तेस्रो, दैनिक पत्रपत्रिकाको बाइन्डिङ हो । यसअन्तर्गत बढी चल्तीका पत्रपत्रिका बाइन्डिङ गर्ने गरिएको छ । बढी पढिने पत्रपत्रिका बढी च्यातिने सम्भावना भएकाले तिनलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखिएको छ । चौथो, पुस्तक बाइन्डिङ हो । यसअन्तर्गत पुस्तकालयमा आउने तथा भएका पुस्तक जो च्यातिने अवस्थामा छन् वा च्यातिएका छन् तिनको समेत बाइन्डिङ गर्ने गरिएको छ । गत वर्ष २८ थान जर्नल, २६ थान म्यागेजिन, १२ थान पत्रपत्रिका र १७ ओटा पुस्तक गरी जम्मा ८३ थान बाइन्डिङ गरियो ।

३.७ प्रयोगकर्ता

पुस्तकालयले राखेको गेस्ट रजिस्टरअनुसार यस आ.व. मा पुस्तकालयमा आउनेको संख्या ८७५ छ । औसतमा १५ जनाले दैनिक पुस्तकालय प्रयोग गरेको पाइएको छ । मार्टिन चौतारीका कर्मचारी, सदस्य, फेलो र पुस्तकालय प्रयोगकर्ताले विभिन्न सेवा लिएका छन् । विभिन्न सेवाहरूमध्ये फोटोकपी सेवा लिनेको संख्या ७६५ छ । १ हजार १२८ पुस्तक पुस्तकालय कर्मचारी र मार्टिन चौतारीका सदस्यहरूबाट इस्यू भयो । ३११ जति पुस्तक मार्टिन चौतारीका फेलोबाट इस्यू भयो । यसै गरी रिडिङ रूममार्फत इन्टरनेट सेवा लिनेको संख्या ८७५ भयो ।

पुस्तकालयमा भएका सामग्री जतिसक्दो धेरै प्रयोग होस् भनेर चौतारीले आफ्ना नियमित छलफलमा पनि उपलब्ध सामग्रीबारे सूचना दिने कार्य भइरहेको छ । दुई वर्ष अगाडिसम्म पत्रकारिता पढाइ हुने विभिन्न क्याम्पसमा गएर मार्टिन चौतारी पुस्तकालयबारे जानकारी दिइएको थियो । यो वर्षमा उक्त काम हुन नसके पनि यसलाई पुनः निरन्तरता दिने योजना छ ।

४. मिडिया अनुसन्धान इकाइ

४.१ पुस्तक संकलन

चौतारी पुस्तकालय तथा स्रोत-सामग्री केन्द्रमा कार्यपत्र र प्रकाशित अनुसन्धानमूलक तथा विश्लेषणात्मक लेख, शोधग्रन्थ र अप्रकाशित प्रतिवेदन, पुस्तक संकलन गर्ने काम गरियो । पुस्तकालयबारे थप चर्चा मार्टिन चौतारी पुस्तकालय उपशीर्षकमा अगाडि नै गरिएको छ ।

४.२ पुस्तक प्रकाशन

यो आ.व.मा वार्षिक मिडिया जर्नल *मिडिया अध्ययन* ७ (सन् २०१२) प्रकाशित भयो । ३६० भन्दा बढी पृष्ठको यस अंकको संयोजन र सम्पादन देवराज हुमागाई, प्रत्यूष वन्त, अर्जुन पन्थी, शेखर पराजुली र हर्षमान महर्जनले गर्नुभएको हो । जर्नलको यस अंकमा ९ ओटा लेख, २ टिप्पणी, ३ संस्मरण तथा ४ ओटा पुस्तक समीक्षा गरी १८ ओटा सामग्री समेटिएको छ ।

यो वर्ष निकाल्ने योजना गरिएका २ पुस्तक र एफएम रेडियोसम्बन्धी एउटा नीतिपत्र (नेपाली र अंग्रेजीमा) अन्तिम समयमा आएर प्रकाशन हुन सकेनन् । जेवी विश्वकर्माद्वारा लेखिएको पुस्तक 'नेपाली मिडिया र दलित'को पाण्डुलिपिलाई यो आ.व.मा प्रकाशित गर्ने उद्देश्य लिइएको थियो । चौतारीका तर्फबाट सम्पादन तथा भाषा सम्पादनको काम सकिएर अन्तिममा लेखकले थोरै काम गर्नुपर्ने थियो तर लेखक छ महिनाका लागि नेपालबाहिर गएकाले यस आ.व.मा पनि यो पुस्तक प्रकाशित हुन सकेन । सम्पादनका क्रममा देवराज हुमागाई र विमल आरोहीले यस पुस्तकमा धेरै नै मिहिनेत गर्नुपरेकाले *मिडिया अध्ययन* ७ तथा रेडियोसम्बन्धी नीतिपत्रको कामसमेत प्रभावित हुन पुग्यो । एफएम रेडियोसम्बन्धी नीतिपत्रको पहिलो मस्यौदा तयार भएपछि त्यसमा प्राप्त सुझावका आधारमा परिमार्जन गरी अन्तिम रूप दिने काम बाँकी रहेको छ, त्यो आउँदो वर्षमा गरिनेछ । म्यागेजिनसम्बन्धी पुस्तक बाहिरका लेखकमा पनि भर पर्नुपरेको कारणले समयमा लेख प्राप्त नहुँदा ढिला हुन गएको छ । यसका लागि आवश्यक एकदुईबाहेक सबै लेखका अन्तिम मस्यौदा प्राप्त भइसकेका छन् । यो पुस्तक पनि आउँदो वर्ष प्रकाशित गरिनेछ ।

४.३ अनुसन्धान

गएको आ.व.मा जस्तै यस वर्ष पनि मिडिया अनुसन्धान समूह नेपालमा म्यागेजिनकारिताको अध्ययनमा व्यस्त रह्यो । म्यागेजिनसम्बन्धी पुस्तक प्रकाशित गर्ने उद्देश्यले गएको आ.व.मा प्राप्त भएका म्यागेजिनसम्बन्धी बाहिरका लेखकले लेखेका लेख सम्पादन गर्ने काम पनि भयो ।

त्यही पुस्तकमा राख्नका लागि २०४६ पछि र अघिको म्यागेजिनकारिताबारे मार्टिन चौतारीभित्रबाट यी अनुसन्धान भए

क्र.सं	लेखको नाम	व्यक्ति	कैफियत
१	म्यागेजिनका दुई दशक : २०४७-२०६७ सालसम्म नेपाली म्यागेजिनको वृद्धि र स्पेसलाइज्ड म्यागेजिनको आकर्षण	अर्जुन पन्थी	पाँचौ मस्यौदा
२	पञ्चायती शासनमा म्यागेजिनकारिता	हर्षमान महर्जन	केही काम भएको
३	<i>स्वास्तीमान्छे</i> : प्रारम्भिककालको महिला म्यागेजिन	तीर्थ विष्ट	तेस्रो मस्यौदा तयार
४	<i>नेपाल</i> म्यागेजिनको जीवनका उतारचढावमा प्रकाशन कारोबारको प्रभाव	रमेश राई	तेस्रो मस्यौदा तयार
५	माओवादी म्यागेजिन प्रकाशनमा पार्टी र बजारको सम्बन्ध	हर्षमान महर्जन र अर्जुन पन्थी	काम जारी
६	<i>अस्मिता</i> म्यागेजिनबारे अध्ययन	वन्दना ढकाल	काम जारी
७	<i>नारी</i> म्यागेजिनबारे अध्ययन	तीर्थ विष्ट	काम जारी

यसबाहेक शिव रेग्मीलाई राणाकालको महत्वपूर्ण म्यागेजिन *उद्योग*बारे पनि अनुसन्धान गराइएको थियो । पछिल्लो चरणमा चौतारीभित्रबाट भइरहेको अनुसन्धानका प्रारम्भिक अवधारणाबारे मार्टिन चौतारीका साथीहरूबीच आन्तरिक

प्रस्तुति २०१२ मे २३ र २९ मा गरिएको थियो । यसका साथै यस वर्ष वन्दना ढकालले साहित्यिक म्यागेजिन अनि अर्जुन पन्थी र हर्षमान महर्जनले गैरसाहित्यिक म्यागेजिनसम्बन्धी सन्दर्भसूची तयार गर्नुभयो । यी सूची चौतारीको वेबसाइट <http://martinchautari.org.np/images/stories/Literary%20Journalism%20Bibliography.pdf> र http://www.martinchautari.org.np/index.php?option=com_content&view=article&id=272 मा क्रमशः उपलब्ध छन् ।

मिडिया अनुसन्धान इकाइअन्तर्गत गरिने अनुसन्धानको काममा देवराज हुमागाईले एफएम रेडियोको अनुसन्धानलाई जारी राख्ने भन्ने पनि योजना थियो । त्यसको उपजस्वरूप माथि उल्लिखित नीतिपत्र र आगामी वर्ष प्रकाशन गर्ने रेडियोसम्बन्धी पुस्तकका लागि विभिन्न अध्यायहरू तयार पाउँ जाने भन्ने थियो । नीतिपत्रको पहिलो मस्यौदाका अलावा पुस्तकमा एक अध्यायका रूपमा राख्न मिल्ने एफएम रेडियोको वर्गीकरण बहसभित्रको अर्थराजनीतिबारेको दोस्रो मस्यौदा तयार पारिएको छ ।

मिडिया अनुसन्धान कार्यक्रमअन्तर्गत नै बाहिरका व्यक्तिहरूलाई पूर्वसम्झौताका आधारमा निश्चित विषयमा अनुसन्धान गराउने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइयो । यसैक्रममा पत्रिकाका हकरको सडक संस्कृतिबारेमा गौरव केसी, छापामा भ्रष्टाचारसम्बन्धी रिपोर्टिङको इतिहास र वर्तमान अभ्यासबारे हरिबहादुर थापा, नेपाली मिडियामा न्यूनतम पारिश्रमिक निर्धारण समितिको सुझाव कार्यान्वयनको अवस्थाका बारेमा अध्ययन गर्न विनोद हुंगेल र अंग्रेजी दैनिकमा ग्रामीण पत्रकारिताबारे रुही तिवारीलाई जिम्मा दिइयो । उल्लिखितमध्ये गौरव केसी, हरिबहादुर थापा र रुही तिवारीले आफ्नो अनुसन्धान पूरा गरी मार्टिन चौतारीका मिडियासम्बन्धी छलफल, विशेष कार्यशाला र सेमिनारमा प्रस्तुत गर्नुभयो भने केसी र थापाका लेख *मिडिया अध्ययन* ७ मा समेटियो । विनोद हुंगेलले भने समयभावको कारण देखाई पूर्वसम्झौताअनुरूप समयमा उक्त अनुसन्धान गर्न नसकेकाले उहाँसँग गरिएको करारनामा रद्द गरियो ।

मदन भण्डारी मेमोरियल कलेजका २ जना विद्यार्थी अमोद सुवेदी र दीपा अधिकारीलाई मिडिया अनुसन्धान समूहमा तीन महिनाका लागि २०६९ जेठ १ मा इन्टर्नका रूपमा काम गराउँदै छ । उहाँहरू *शिक्षक* म्यागेजिनमा प्रकाशित उच्च शिक्षाबारेका लेखहरूको सन्दर्भसूची बनाउने र चौतारीको पुस्तकालयमा भएको न्यूज क्लिपिङ्सबाट एफएम रेडियोसम्बन्धी सन्दर्भसूची तयार पार्ने काममा संलग्न हुनुहुन्छ ।

४.४ मिडिया फेलोसिप

सन् २००६ देखि प्रदान गरिँदै आएको चौतारी मिडिया फेलोसिप यस आ.व.मा पनि पाँच जनालाई प्रदान गरियो । अघिल्ला वर्षमा अनुसन्धान गर्नका लागि फेलोसिप दिइने गरिएकोमा यस वर्ष भने अनुसन्धानपश्चात् तयार गरिसकेको शोधपत्रलाई लेखमा रूपान्तरण गर्न सहयोग गर्ने हिसाबले फेलोसिप दिइएको थियो । कुल १० जनासम्मलाई २५ हजारका दरले फेलोसिप दिने भनिए पनि जम्मा ९ ओटामात्र आवेदन परेका थिए । त्यसमध्ये आवेदनका साथमा पेस गर्न लगाइएको शोधपत्रमा आधारित निबन्ध तथा बायोडाटाका आधारमा छानिएका पाँच जनालाई फेलोसिप प्रदान गर्ने निर्णय गरिएको थियो (हेर्नुहोस् तालिका) ।

क्र.सं.	छानिएका आवेदकको नाम	अनुसन्धानको विषय
१	अच्युत अर्याल	Coverage of Tibetan Refugees in Nepali Print Media
२	पदमराज जोशी	डँडेलधुराका दैनिक पत्रिकामा ग्रामीण समाचारको स्थिति
३	मीरा राजभण्डारी अमात्य	Press Freedom as a Component of Good Governance
४	मोदनाथ ढकाल	The Role of Local FM Radio in the Formation of Opinion Towards Democracy During The April Movement 2006 in Nepal
५	सुधन हुंगाना	Aesthetics of Cartoon

फेलोसिप पाएका ५ शोधार्थीमध्ये सुधन ढुंगानाले सम्झौताअनुसार काम नगरी बीचमै छोडे । लेखको पहिलो मस्यौदा तयार गर्ने चार जनालाई २०६८ पुस ७ मा आयोजित मिडिया अनुसन्धान कार्यशालामा प्रस्तुति दिन लगाइयो (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुहोस् अनुसूची ४.१) । लेखको मस्यौदा बुझाएकामध्ये अच्युत अर्याल र पदमराज जोशीका लेखमात्र *मिडिया अध्ययन ७* का लागि प्रकाशनयोग्य ठहरिए र ती दुई प्रकाशित छन् । मीरा राजभण्डारी अमात्य तथा मोदनाथ ढकालका लेखको मस्यौदा प्राप्त भए पनि ती प्रकाशनयोग्य भइनसकेकाले *मिडिया अध्ययन ७* मा समावेश गर्न सकिएन । सम्झौताबमोजिम प्रकाशनयोग्य लेखलाई फेलोसिपको पूरा रकम दिइएको छ भने मस्यौदा बुझाएर प्रकाशनयोग्य भइनसकेकालाई पहिलो किस्तास्वरूप पाँच/पाँच हजार रुपियाँमात्र प्रदान गरिएको छ ।

४.५ मिडिया छलफल, सेमिनार र वर्कसप

नेपाली मिडियाका विभिन्न आयामबारे हरेक विहीबार नियमित छलफल गर्ने र डकुमेन्ट्री तथा चलचित्र देखाउने कामले यसवर्ष पनि निरन्तरता पायो (यसबारे थप चर्चा छलफल उपशीर्षकअन्तर्गत गरिएको छ) । नियमित छलफलका अतिरिक्त सातओटा विशेष छलफल तथा कार्यशाला पनि आयोजना गरिएका थिए । तीमध्ये २ ओटा कार्यशाला गोष्ठी काठमाडौँबाहिर गरिएको थियो । २०६८ मंसिर २ गते जनकपुरमा र २०६९ असार १ गते बुटवलमा स्थानीय पत्रकार महासंघसँगको सहकार्यमा राष्ट्रियता, मिडिया र राष्ट्रवादसम्बन्धी कार्यशाला गोष्ठी गरिएको थियो । दुवै ठाउँका कार्यक्रममा वक्ता सीके लाल हुनुहुन्थ्यो । दुवै ठाउँमा सहभागीको रूपमा स्थानीय पत्रपत्रिका, एफएम रेडियो, स्थानीय टेलिभिजनमा काम गरिरहेका पत्रकार, पत्रकार महासंघका सदस्यहरूको उपस्थिति थियो । धनुषामा कार्यक्रम गर्दा छिमेकी जिल्ला महोत्तरी तथा रुपन्देहीको कार्यक्रममा कपिलवस्तु, नवलपरासी, अर्घाखाँची, पाल्पाका स्थानीय पत्रकारको सहभागिता थियो । दुवै कार्यक्रमको रिपोर्टिङ स्थानीय पत्रपत्रिका, रेडियो, टेलिभिजनले प्रमुखतासाथ प्रकाशन तथा प्रसारण गरेका थिए । यो आर्थिक वर्षमा गरिएका अतिरिक्त छलफल तथा सेमिनारको विवरण यसप्रकार छ :

क्र.सं	कार्यक्रमको नाम	मिति	वक्ताहरू
१.	नेपालमा इलेक्ट्रोनिक सामग्रीको उपलब्धता र प्रयोग	२०६८ साउन ८	कृष्णमणि भण्डारी (त्रिवि) र जगदीश अर्याल (सोसल साइन्स बहाः)
२.	सहकारी रेडियोको व्यावसायिक र आर्थिक पक्ष	२०६८ साउन १२	कृष्ण नेपाल (रेडियो लुम्बिनी, रूपन्देही), होम पाठक (शैलुड एफएम, दोलखा) र कुमार नेधी (रेडियो पालुड, मकवानपुर) ।
३.	नेपाली मिडियामा भाषा सम्पादन	२०६८ असोज २९	शरच्चन्द्र वस्ती
४.	नेपाली छापामा भ्रष्टाचारसम्बन्धी रिपोर्टिङ	२०६८ कात्तिक २४	हरिवहादुर थापा (प्रस्तोता) र केदार खडका (टिप्पणीकर्ता)
५.	राष्ट्रियता, मिडिया र राष्ट्रवाद (जनकपुर)	२०६८ मंसिर २	सीके लाल
६.	मिडिया अनुसन्धान कार्यशाला	२०६८ पुस ७	कार्यक्रम विवरणका लागि अनुसूची ४.१ हेर्नुहोस्
७.	राष्ट्रियता, मिडिया र राष्ट्रवाद (बुटवल)	२०६९ असार १	सीके लाल

४.६ मिडिया अनुसन्धान सम्मेलन

मार्टिन चौतारीले यसै वर्ष २०६८ चैत २० मा काभ्रेको धुलिखेलमा 'मिडिया अनुसन्धान सम्मेलन-३' को आयोजना गर्‍यो । मार्टिन चौतारी एकलैले विगतमा पहिलो र दोस्रो मिडिया अनुसन्धान सम्मेलन गरेकामा काठमाडौं विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यमा तेस्रो सम्मेलन गरिएको हो । यसका लागि अनुसन्धानको सारसहितको आवेदन आह्वान गरेअनुरूप जम्मा ११ जनाको आवेदन परेको थियो । त्यसमध्ये ७ जनालाई छनोट गरी सम्मेलनमा अनुसन्धानपत्र प्रस्तुतिको मौका दिइयो । कुल तीनओटा सत्रमा बाँडिएको त्यस कार्यक्रमको सुरुमा रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पसमा पत्रकारिताका पढाउँदै आएका लालदेउसा राईले नेपालमा मिडिया अनुसन्धानको विकासक्रमबारे की नोट स्पिच (विशेष मन्तव्य) दिएका थिए । प्रत्येक पत्रका लागि छुट्टाछुट्टै टिप्पणीकर्ताको व्यवस्था गरिएको थियो । अन्तिम सत्रमा नेपाली मिडियामा पत्रकार भर्नाको प्रक्रिया र उनीहरूलाई टिकाउने रणनीतिबारे प्यानल छलफल गरिएको थियो । एकलैले सम्मेलन गर्नुभन्दा सहकार्यमा गर्दा कार्यक्रमको पहुँच र प्रभाव केही फराकिलो भएको, तथा कार्यबोझ र आर्थिक बोझ पनि बाँडिएको हुनाले यस्तो सहकार्यलाई आगामी वर्षमा पनि निरन्तरता दिनु उचित हुने निष्कर्ष निकालेर चौथो सम्मेलन पनि काठमाडौं विश्वविद्यालय, भाषा तथा आमसञ्चारसँगकै सहकार्यमा गर्ने योजना बनाइयो । यसैअनुरूप आगामी सम्मेलनका लागि एब्सट्र्याक्ट आह्वानको सूचना पनि चौतारीको वेबसाइटमा राखिसकिएको छ । अनुसन्धान सम्मेलनको तालिका अनुसूची ४.२ मा दिइएको छ ।

४.७ सार्वजनिक बुझाइ (Public Meaning) सम्बन्धी अनुसन्धान

आ.व. २०६७/६८ मा बेलायतको युनिभर्सिटी अफ लन्डनअन्तर्गत स्कूल अफ ओरियन्टल एन्ड अफ्रिकन स्टडिज (सोआस) र मार्टिन चौतारीका बीच 'लोकतान्त्रिक संक्रमणको समयमा नेपालमा भएको सार्वजनिक बुझाइ' (Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition) बारे अनुसन्धान गर्ने र अनुसन्धाता आदानप्रदान गर्ने सहमति भएको थियो । त्यसअन्तर्गत पहिलो दुई दिने कार्यशाला गोष्ठी २०६८ भदौ १८-१९ (सन् २०११ सप्टेम्बर ४-५) मा मार्टिन चौतारीको सभाकक्षमा भएको थियो । सो कार्यक्रममा १३ व्यक्तिले आफ्नो अनुसन्धानपत्र प्रस्तुत गरेका थिए जसमा मार्टिन चौतारीका तीनजना पनि थिए । यसको विस्तृत जानकारी अनुसूची ४.३ मा दिइएको छ । यही सम्झौताअन्तर्गत यस वर्ष १५ फेब्रुअरी-१५ मार्च २०१२ सम्ममा चौतारीका हर्षमान महर्जन एकेडेमिक भिजिटर भई सोआसमा गएका थिए । त्यसक्रममा आफूले गर्दैआएको अनुसन्धानका लागि सोआसको पुस्तकालयको प्रयोग गर्ने र प्रोफेसर माइकल हटका स्नातक र स्नातकोत्तरका कक्षामा नेपाली मिडियाका विभिन्न पाटोबारे बोल्ने काम भयो । यसै भ्रमणको बेला ७ मार्च २०१२ मा सोआस र १३ मार्च २०१२ मा अक्सफोर्डमा हर्षमान महर्जनले गर्दैआएको प्रशान्त तामाङ र इन्डियन आइडलबारे नेपाली मिडियाको कभरेजको दोस्रो मस्यौदा प्रस्तुत गरेका थिए । सोही सम्झौताअनुरूप ४ र ५ जुलाई २०१२ मा सोआस (लन्डन) मा सम्पन्न भएको दोस्रो कार्यशालामा आ-आफ्ना अनुसन्धानको प्रस्तुतिका लागि चौतारीबाट सेरा तामाङ, लोकरञ्जन पराजुली (रमेश पराजुली) र कैलाश राईलाई पठाइयो । सो कार्यशालामा सेरा तामाङले 'Patriarchal clawback: framing female combatants and politicians in Nepal's Transition', रमेश पराजुलीले 'Objectionable contents': the policing of Nepali print media during the 1950s' र कैलाश राईले 'युद्ध साक्षी : माओवादी महिला संस्मरण' विषयका अनुसन्धानपत्रहरू प्रस्तुत गरेका थिए (विस्तृत जानकारीका लागि अनुसूची ४.४ हेर्नुहोस्) । यी कार्यशालामा प्रस्तुत भएका कार्यपत्रहरू थप काम गराई विभिन्न जर्नलमा प्रकाशन गर्नका लागि तयार हुने क्रममा छन् ।

५. लोकतन्त्र र शासनपद्धति (Democracy and Governance) इकाइ

मार्टिन चौतारीले आ.व. २०६८/६९ मा Democracy and Governance (लोकतन्त्र र शासनपद्धति) शीर्षकअन्तर्गत विभिन्न कार्यक्रम प्रस्ताव गरेको थियो जसमध्ये संविधान-निर्माण प्रक्रियालाई नजिकबाट अनुगमन गर्दै नीतिपत्रहरू प्रकाशन गर्ने, राष्ट्रियता र मानव सुरक्षा विषयमा विभिन्न जिल्लाहरूमा क्षेत्रीय र जिल्लास्तरीय सघन अन्तर्क्रियात्मक छलफल गराउने, चौतारी छलफलमा तत्कालीन राजनीतिक परिवेशलाई समेटेर महिनामा एकपटक 'नेपालमा के हुँदै छ ?' शीर्षकमा छलफल गराउने लक्ष्य राखिएको थियो । सोहीअनुरूप आ.व. २०६८/६९ मा निम्नलिखित कार्य सम्पन्न भए :

५.१ नीतिपत्रहरूको प्रकाशन

माथि भनिएभन्ने चौतारीले संविधानसभालाई केन्द्रबिन्दुमा राखेर यस आर्थिक वर्षमा दुईओटा नीतिपत्र प्रकाशन गर्ने योजना बनाएको थियो । जसअनुरूप नीतिपत्र ६: राजनीतिक वित्त र नागरिक अधिकार, २०६८ चैत मा प्रकाशित भयो । नीतिपत्र अंग्रेजी र नेपाली दुवै भाषामा छापेर व्यापक वितरण गर्ने गरिएको छ । उक्त नीतिपत्र नेपालीमा २ हजार प्रति र अंग्रेजीमा १ हजार प्रति छापिएको थियो । प्रकाशित पत्रहरू चौतारीको वेबसाइटमा राख्ने गरिएको छ । इमेलमार्फत पनि विभिन्न व्यक्ति या संस्थाहरूसम्म लिंक पठाइएको छ । रुचि हुने जोसुकैले सजिलै यसलाई डाउनलोड गर्न सक्छन् । यस्तै, सो पत्र डिजिटल हिमालय नामक वेबसाइटमा पनि राखिएको छ । नीतिपत्र ५ सामान्य परिमार्जनसहित *Studies in Nepali History and Society* जर्नलमा पनि प्रकाशन गरिएको छ । संविधानसभाको कार्यतालिका पटकपटक संशोधन गरिँदा चार वर्षको अवधि पुगेपछि संविधान जारी नभइकन संविधानसभा विघटन हुँदा नीतिपत्र ७ तोकिएको समयमा प्रकाशन हुन सकेन; आगामी आर्थिक वर्षको सुरुआतमा प्रकाशन गरिनेछ ।

मार्टिन चौतारीले प्रकाशन गरेका नीतिपत्रहरूबारे सकारात्मक टिप्पणी पाइएको छ । नीतिपत्रको संक्षिप्त भर्सन प्रमुख राष्ट्रिय दैनिक (द काठमाण्डू पोष्ट) मा समेत प्रकाशित भएकाले यी नीतिपत्रमा उठाइएका विषयवस्तु ती पत्रिकाका पाठकहरूमा समेत पुगेको भन्न सकिन्छ । यसै गरी देशभित्र तथा विदेशका प्रमुख समाचार संस्थाले मार्टिन चौतारीले उठाएका विषयवस्तुलाई थप विस्तार गर्ने तथा मार्टिन चौतारीका नीतिपत्रमा प्रकाशित तथ्यांकलाई उद्धृत गर्दै सामग्री प्रकाशन गरेकाले हामीले उठाएका विषयवस्तुको महत्ता तथा औचित्य स्थापित भएको छ भन्न सकिन्छ । नीतिपत्र प्रकाशन र वितरणबाहेक विभिन्न प्रमुख राष्ट्रिय दैनिक (द काठमाण्डू पोष्ट र नागरिक) मा विचार, टिप्पणीहरूको प्रकाशनमार्फत पनि मार्टिन चौतारीले संविधान निर्माण प्रक्रियालाई नजिकबाट अनुगमन गर्ने गरेको थियो (हेर्नुहोस् अनुसूची ५.१) ।

५.२ नेपाली राष्ट्रियता र राष्ट्रिय पहिचानसम्बन्धी बहस

राजतन्त्र, हिन्दू धर्म र नेपाली भाषाको तीन खम्बामा आधारित पुरानो नेपाली राष्ट्रियता र नेपाली राष्ट्रिय पहिचानको अवधारणा २०४६ सालपछि नै कमजोर हुँदै गएको थियो जुन २०६२-६३ सालको जनआन्दोलनपछि ध्वस्तप्रायः भयो । यस्तै, विभिन्न समुदायबीच आआफ्नो समुदायको स्वार्थ अघि बढाउने प्रतिस्पर्धा चल्दा कतिपय स्थानमा सामाजिक सद्भाव पनि खल्बलिन पुगेको छ । पुराना अवधारणा-पहिचान काम नलाग्ने र नयाँ सृजना भैनसकेको परिप्रेक्ष्यमा देखिएको खाडल, असमञ्जसलाई पुर्नका लागि चौतारीले नेपाली राष्ट्रिय पहिचान, नेपाली राष्ट्रियतासम्बन्धी सृजनात्मक बहस सुरु गरेको थियो । सोहीअनुरूप मार्टिन चौतारीको आग्रहमा लेखक सीके लालले तयार पारेको नेपाली राष्ट्रियतासम्बन्धी सोचपत्र र चौतारीले तयार पारेको नेपाली राष्ट्रिय पहिचानबारेको अवधारणालाई लिएर संक्षिप्त खाकाका आधारमा अघिल्लो वर्ष देशका विभिन्न ११ स्थानमा नेपाली राष्ट्रियताबारे क्षेत्रीय तथा जिल्लास्तरीय अन्तर्क्रियात्मक बहस-छलफलका कार्य सम्पन्न गरिएको थियो ।

यस आ.व.मा सीके लालद्वारा तयार पारिएको सोचपत्र, मुलुकका विभिन्न स्थानबाट संकलित मतको विश्लेषण र २१ (जम्मा ४३) जना सामाजिक कार्यकर्ता, राजनीतिकर्मी, लेखक, स्वतन्त्र व्यक्तित्व र बुद्धिजीवीहरूद्वारा व्यक्त टिप्पणी, विचारलाई समेटेर *नेपालीय हुनलाई...* सोचपत्रको दोस्रो संस्करणका रूपमा *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* नामक पुस्तक प्रकाशन गरियो । यसमा राष्ट्रियताबारेको बहसमा सहभागी हुँदाको खगेन्द्र संग्रौलाको अनुभव र अनुभूति पनि प्रकाशित छ । संकलित मतको विश्लेषणले धेरैजसो मतदाताहरू राष्ट्रिय विभूति चाहन्छन् भन्ने देखायो । मतदाताहरूले राष्ट्रिय विभूतिका रूपमा २२० व्यक्तिको नाम लिएका छन् । धेरै मत चाहिँ पुरानै विभूतिहरूले पाएका छन् ।

नेपाली राष्ट्रियता र राष्ट्रिय पहिचानसम्बन्धी विभिन्न सरोकारवाला व्यक्तिहरूको विचार-निर्माणमा मद्दत पुग्ने र आगामी बहसमा उपयोगी हुनसक्ने अपेक्षाका साथ उक्त पुस्तक वितरण पनि गरियो । २०६८ फागुन ११ मा काठमाडौंमा सम्पन्न राष्ट्रिय छलफल कार्यक्रममा छलफल अझ बढी गहन होऊन् भन्ने कार्यक्रम हुनु एक-दुईहप्ता पहिले नै कतिपय सहभागीहरूलाई पुस्तक उपलब्ध गराइएको थियो । र, *नेपालीय हुनलाई...* को अंग्रेजी संस्करण *To be a Nepalese...* पुस्तक प्रकाशन भएको छ ।

मार्टिन चौतारीले यो आर्थिक वर्षमा पनि नेपाली राष्ट्रियता र राष्ट्रिय पहिचानका विषयमा देशभरका विभिन्न चार ठाउँमा स्थानीय, तीन ठाउँमा क्षेत्रीय र एउटा राष्ट्रिय अन्तर्क्रियात्मक छलफल चलाउने योजना बनाएको थियो । सोहीअनुरूप डोटी, सुर्खेत, दाङ र काठमाडौंमा स्थानीय, क्षेत्रीय र राष्ट्रिय छलफल सम्पन्न गरियो । २०६९ वैशाख ४ र २०६९ जेठ महिनामा खोटाङमा छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने तयारी गरिए पनि यातायातको असुविधाका कारण अन्तिममा कार्यक्रम स्थगन गर्नुपरेको थियो । योजनाअनुरूप राष्ट्रियताबारेका बहस हुनपर्नेमा केही ठाउँका मानव सुरक्षासम्बन्धी बहस कार्यक्रम गरियो ।

उक्त कार्यक्रमहरूमा प्रमुख वक्ताको रूपमा प्रायः खगेन्द्र संग्रौला सामेल हुनुभएको थियो । यस्तै, स्थानीय टिप्पणीकर्ताका रूपमा कार्यक्रम हुने जिल्ला वा क्षेत्रका सामाजिक, राजनीतिक व्यक्तित्वहरूलाई विशेष टिप्पणीका लागि अनुरोध गरिएको थियो । कार्यक्रमका सहभागीहरूमा विभिन्न जिल्लाका राजनीतिकर्मी, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व, सञ्चारकर्मीलगायतका रहेका थिए । कार्यक्रममा प्रमुख वक्ताको विचारको अलावा मार्टिन चौतारीका तर्फबाट नेपाली राष्ट्रियताबारे संक्षिप्त खाका प्रस्तुत गरिएको थियो भने चौतारीले प्रकाशन गरेका *नीतिपत्र*हरू पनि वितरण गरिएको थियो । यी छलफलका दौरानमा उपत्यका बाहिरका जिल्लाहरूमा राष्ट्रियता र राष्ट्रिय विभूतिका सन्दर्भमा प्रश्नावलीमार्फत मत संकलनसमेत गरिएको थियो । यी छलफलबारे समाचार तथा टिप्पणी स्थानीय एफएम स्टेसन एवं पत्रपत्रिकाहरूमा छापिएकाले कार्यक्रमका सहभागी मात्र नभई ती समाचार माध्यमका श्रोता, पाठक तथा दर्शकहरूसम्म पुगेको थियो भन्न सकिन्छ ।

सुर्खेत : सुर्खेत जिल्लाको वीरेन्द्रनगरमा २०६९ असार १९ मा क्षेत्रीय स्तरको राष्ट्रियताको बहस कार्यक्रम सम्पन्न भयो । उक्त कार्यक्रमको स्थानीय संयोजन *काँक्रेविहार* दैनिकले गरेको थियो । कार्यक्रममा सुर्खेत, दैलेख, रुकुम, बाँके, बर्दिया, जाजरकोट, जुम्ला र दाङ जिल्लाका राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, समाजसेवी, प्राध्यापक/शिक्षक, सञ्चारकर्मी, गैससका प्रतिनिधि, विद्यार्थी, वकिल, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू गरी १७२ जना सहभागी भएका थिए । यीमध्ये १४२ पुरुष र ३० जना महिला थिए । सीके लालको *नेपालीय हुनलाई...* सोचपत्रमाथि मध्यपश्चिम विश्वविद्यालयका डीन पीताम्बर ढकालले टिप्पणी गर्नुभएको थियो । र, लेखक खगेन्द्र संग्रौलाले राष्ट्रियताबारे आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । छलफल र बहस गहन बनाउनका लागि कार्यक्रमका सहभागीहरूलाई एक हप्ता पहिले नै *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* पुस्तक उपलब्ध गराइएको थियो । खुला छलफलमा ३२ जना सहभागीले आफ्ना धारणा राखे, त्यसमध्ये ५ जना महिला थिए । कार्यक्रममा पूर्वसभासद् एवं संघीय लोकतान्त्रिक राष्ट्रिय मञ्च थरूहटका अध्यक्ष रुक्मणी चौधरी, नेपाल सद्भावना पार्टीका केन्द्रीय सदस्य रामकुमार दीक्षित र एनेकपा (माओवादी) का बर्दियाका पूर्वसभासद् शन्तकुमार चौधरीले पनि आफ्ना विचार राख्नुभएको थियो । स्थानीय पत्रिका *काँक्रेविहार* दैनिक, *हागो अखबार* दैनिक, *भेरी खबर* दैनिक र *युगआह्वान* दैनिकले कार्यक्रमबारे समाचार प्रकाशन गरेका थिए ।

डोटी : डोटीको सिलगढीमा २०६८ चैत ९ मा राष्ट्रियताको बहस कार्यक्रम सम्पन्न भयो । कार्यक्रमका सहभागीहरूलाई हप्ता दिन अगावै *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* पुस्तक उपलब्ध गराइएको थियो । कार्यक्रममा मार्टिन चौतारीले तयार गरेको नेपाली राष्ट्रियताबारे संक्षिप्त खाका तयार पारेर प्रस्तुत गरिएको थियो । लेखक खगेन्द्र संग्रौला तथा स्थानीय टिप्पणीकर्ताद्वय तीर्थराज जोशी (प्राध्यापक, डोटी बहुमुखी क्याम्पस) र शशी सोव (दलित महिला संघ) ले कार्यक्रमको सुरुमा राष्ट्रियताबारे आफ्ना विचार राख्नुभएको थियो । कार्यक्रममा विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, समाजसेवी, प्राध्यापक/शिक्षक, सञ्चारकर्मी, गैससका प्रतिनिधि, विद्यार्थी, वकिल, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरू गरी ११४ जनाको सहभागिता थियो जसमध्ये १९९ पुरुष र १५ महिला थिए । कार्यक्रमका सहभागीमध्ये पच्चीस जना सहभागीहरूले आ-आफ्ना विचार, जिज्ञासा र

दृष्टिकोण राखेका थिए । नेपाल पत्रकार महासंघ डोटी शाखाले कार्यक्रमको स्थानीय संयोजन गरेको थियो । छलफल कार्यक्रमबारे विभिन्न सञ्चारमाध्यमले प्रसारण एवं प्रकाशन गरे । स्थानीय त्रिवेणी एफएमले राष्ट्रियतासम्बन्धी लेखक खगेन्द्र संग्रौलाको विचारलाई प्रत्यक्ष प्रसारण गर्‍यो भने स्थानीय साप्ताहिक *दिपायल पोष्ट* र *डोटी हाइलाइट*ले प्रमुखताका साथ प्रकाशन गरे ।

दाङ : २०६८ असोज ७ मा दाङको घोराहीमा राष्ट्रियताको बहस कार्यक्रम सम्पन्न भयो । लेखक खगेन्द्र संग्रौला र स्थानीय टिप्पणीकर्ताको रूपमा सर्जन गौतम, बमबहादुर डिसी, सौगतवीर चौधरी, प्रदीप शर्मा र हरिशरण आचार्यले कार्यक्रमको सुरुमा आफ्ना विचार राख्नुभएको थियो । यो क्षेत्रीय कार्यक्रममा रोल्पा, प्युठान, दाङ, सल्यान, रुकुम जिल्लाका विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, समाजसेवी, प्राध्यापक/शिक्षक, सञ्चारकर्मी, गैससका प्रतिनिधि, विद्यार्थी, वकिल, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधि गरी १३६ पुरुष र ३७ महिला गरी जम्मा १७३ जनाको सहभागिता थियो । कार्यक्रम हुनुभन्दा दुई हप्ताअघि नै सहभागीहरूलाई सीके लालद्वारा तयार पारिएको सोचपत्र पुस्तक *नेपालीय हुनलाई ...* उपलब्ध गराइएको थियो । कार्यक्रममा राष्ट्रिय जनमुक्ति मोर्चाका ओमबहादुर केसी (प्युठान), एमालेका हरिप्रसाद रिजाल (दाङ), थारू कल्याणकारी सभाका राजेन्द्र चौधरी, नेपाली कांग्रेसका गणेश चन्द (सल्यान) र सावित्रा राना (दाङ), एमाओवादीका टीकाराम ओली 'दर्शन' (सल्यान) र पूर्वसभासद् इन्द्रजीत थारूलगायतका गरी जम्मा २७ जना सहभागीहरूले आ-आफ्ना विचार, जिज्ञासा र दृष्टिकोण राख्नुभएको थियो । नेपाल पत्रकार महासंघ, दाङ शाखा कार्यक्रमको स्थानीय आयोजक थियो । कार्यक्रमबारे स्थानीय अखबारहरू *युगबोध* दैनिक, *नौलो जनउभार*, *गणतन्त्र राष्ट्रिय* दैनिक, *गोरक्षलगायतमा* समाचार प्रकाशन भएका छन् । यसै गरी राप्ती एफएम, रेडियो स्वर्गद्वारी, रेडियो मध्यपश्चिमाञ्चल, इन्द्रेणी एफएम, तुलसीपुर एफएम र रेडियो प्रकृतिले कार्यक्रमबारे प्रमुखतासाथ समाचार प्रसारण गरे ।

काठमाडौँ : २०६८ फागुन ११ मा काठमाडौँको मल्ल होटेलमा राष्ट्रियताको बहसमा एकदिने राष्ट्रिय छलफल कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यक्रम हुनुभन्दा एक-दुई हप्ता अगावै बहस गहन होस् भन्ने हेतुले सहभागीहरूलाई *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* पुस्तक उपलब्ध गराइएको थियो । कार्यक्रममा नेपाली राष्ट्रियतासम्बन्धी सोचपत्रका लेखक एवं विश्लेषक सीके लाल, लेखक खगेन्द्र संग्रौला, प्राध्यापक कृष्ण खनाल, राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू एनेकपा (माओवादी) का देव गुरुङ, रेनु चन्द र रामकुमार शर्मा, नेपाली कांग्रेसका सुप्रभा घिमिरे र गगन थापा, नेकपा (एमाले) का प्रदीप ज्ञवाली र रवीन्द्र अधिकारी, मधेसी जनअधिकार फोरमका जीतेन्द्रदेव, मधेसी जनअधिकार फोरम नेपालका अभिषेकप्रताप साहलगायतले आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । काठमाडौँबाहिर कास्की, जनकपुर र सुनसरीबाट पनि सहभागीलाई बोलाइएको कार्यक्रममा राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, समाजसेवी, लेखक, गैससका प्रतिनिधि, अधिकारकर्मी, प्राध्यापक/शिक्षक, वकिल, विद्यार्थी, स्वतन्त्र व्यक्ति, सञ्चारकर्मीलगायत १३० जनाको सहभागिता थियो । जसमध्ये १०९ पुरुष र २१ जना महिला थिए । *कान्तिपुर*मा फागुन १२ र १६ मा कार्यक्रमबारे समाचार र लेख प्रकाशित भए ।

५.३ मानव सुरक्षासम्बन्धी छलफल

परम्परागत अवधारणाअन्तर्गत सुरक्षालाई साँघुरो घेराबाट हेर्ने गरिन्छ । त्यस्तो साँघुरो बुझाइलाई चुनौती दिँदै सोको स्थानमा सुरक्षालाई सम्पूर्णतामा हेर्ने मानवीय सुरक्षासम्बन्धी अवधारणा अघि सार्नुपर्ने आवश्यकता चौतारीले महसुस गरेको हो । यसै परिप्रेक्ष्यमा गत आ.व.मा मानवीय सुरक्षासम्बन्धी नेपालमा उपलब्ध सामग्रीको संकलन गर्ने र सोको समीक्षा गर्ने कार्य भएको थियो । यस आर्थिक वर्षमा मानवीय सुरक्षाबारे अवधारणापत्र तयार गर्ने र सोही अवधारणापत्रका आधारमा मुलुकका विभिन्न स्थानमा सघन अन्तर्क्रियात्मक छलफल कार्यक्रम आयोजना गर्ने उद्देश्य राखिएको थियो । साथै, मानव सुरक्षाको बहसलाई अगाडि बढाउन विभिन्न तीन थरी पोस्टर पनि तयार गरियो । पोस्टरहरू कार्यक्रम स्थल र कार्यक्रम हुने जिल्लामा प्रदर्शन गरियो । मानव सुरक्षाको अवधारणापत्रलाई कार्यक्रम हुने जिल्लाअनुरूप तयार गरी सो पत्र सम्भावित सहभागीहरूलाई पहिले नै उपलब्ध गराइएको थियो । यसले कार्यक्रमलाई गहन र विषयवस्तुमा केन्द्रित बनाउन सहयोग पुऱ्याएको थियो ।

कार्यक्रममा प्रमुख वक्ताका रूपमा प्रायः लेखक खगेन्द्र संग्रौला, अनुसन्धाता शरद घिमिरे सामेल हुनुभएको थियो । यस्तै, स्थानीय टिप्पणीकर्ताका रूपमा कार्यक्रम हुने जिल्ला वा क्षेत्रका सामाजिक, राजनीतिक व्यक्तित्वहरूलाई विशेष टिप्पणीका लागि अनुरोध गरिएको थियो । यसै गरी सहभागीहरू विभिन्न जिल्लाका राजनीतिकर्मी,

अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व, सञ्चारकर्मीलगायतका थिए । कार्यक्रममा वक्ताको विचारको अलावा मार्टिन चौतारीतर्फबाट मानव सुरक्षाबारे संक्षिप्त खाका प्रस्तुत गरिएको थियो भने चौतारीले प्रकाशन गरेका नीतिपत्रहरू पनि वितरण गरिएको थियो । यी छलफलका दौरान उपत्यकाबाहिरका जिल्लाहरूमा मानव सुरक्षाबारे प्रश्नावलीमार्फत मत संकलनसमेत गरिएको थियो । यी छलफलबारे समाचार तथा टिप्पणी स्थानीय एफएम स्टेसन एवं पत्रपत्रिकामा छापिएकाले कार्यक्रमका सहभागी मात्र नभई ती माध्यमका श्रोता, पाठक तथा दर्शकहरूसम्म पुगेको थियो भन्न सकिन्छ ।

यस आ.व.मा मानव सुरक्षासम्बन्धी पुस्तक प्रकाशन गर्ने उद्देश्य राखिएको भए पनि पुस्तक प्रकाशन गरिएन । यस आ.व.मा सप्तरी, सिन्धुपाल्चोक, रोल्पा र काठमाडौँमा मानव सुरक्षासम्बन्धी स्थानीय, क्षेत्रीय र राष्ट्रिय अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरियो ।

सप्तरी : २०६८ मंसिर ३ मा सप्तरीको राजविराजमा मानव सुरक्षाको एकदिने बहस कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यक्रममा लेखक खगेन्द्र संग्रौला, अनुसन्धाता शरद घिमिरे एवं स्थानीय टिप्पणीकर्ता पत्रकार शिवहरि भट्टराई र जीतेन्द्र खड्गाले सुरुमा आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । क्षेत्रीय स्तरको यो कार्यक्रममा अनुसन्धाता शरद घिमिरेले सप्तरी जिल्लाका लागि तयार गरेको मानव सुरक्षाको अवधारणासहितको पत्र सहभागीहरूलाई पहिले नै वितरण गरिएको थियो । उक्त क्षेत्रीय कार्यक्रममा राजनीतिकर्मी, गैससका प्रतिनिधि, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व, सञ्चारकर्मीलगायत १६७ पुरुष २१ महिला गरी जम्मा १८८ जनाको सहभागिता रहेको थियो । नेपाल पत्रकार महासंघ, सप्तरी शाखा कार्यक्रमको स्थानीय आयोजक रहेका थिए । कार्यक्रमबारे राष्ट्रिय दैनिक *अन्नपूर्ण पोष्ट*, स्थानीय अखबार *सत्यतथ्य* राष्ट्रिय दैनिक, *आजको वातावरण* दैनिक समाचारपत्र र *नवीन साप्ताहिक*मा प्रमुखतासाथ समाचार प्रकाशन भएका थिए (हेर्नुहोस् अनुसूची ५.१) ।

सिन्धुपाल्चोक : २०६८ कात्तिक २३ मा सिन्धुपाल्चोकको चौतारामा मानव सुरक्षासम्बन्धी एकदिने स्थानीय कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यक्रममा लेखक खगेन्द्र संग्रौला, अनुसन्धाता शरद घिमिरे र स्थानीय टिप्पणीकर्ता ऋषिराम पौडेलले सुरुमा आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा अनुसन्धाता शरद घिमिरेले सिन्धुपाल्चोक जिल्लाका लागि तयार गरेको मानव सुरक्षाको अवधारणासहितको पत्र सहभागीहरूलाई पहिले नै वितरण गरिएको थियो । कार्यक्रममा राजनीतिकर्मी, गैससका प्रतिनिधि, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व, सञ्चारकर्मीलगायतका ८६ पुरुष २६ महिला र ६ जना लैंगिक पहिचान खुल्न नसकेका गरी जम्मा ११८ जनाको सहभागिता थियो । कार्यक्रमको स्थानीय आयोजक गैसस महासंघ, सिन्धुपाल्चोक शाखा थियो ।

रोल्पा : २०६८ असोज ९ मा रोल्पाको लिवाङ मानवीय सुरक्षासम्बन्धी एकदिने अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । कार्यक्रममा अनुसन्धाता शरद घिमिरेले रोल्पाको सन्दर्भमा मानव सुरक्षाबारे आफ्नो अवधारणापत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । उक्त अवधारणापत्रमाथि स्थानीय टिप्पणीकर्ता खेमबहादुर बुढा मगरले सुरुमा आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । मानव सुरक्षाका सन्दर्भमा मार्टिन चौतारीका रमेश पराजुलीले पनि आफ्नो धारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । क्षेत्रीय स्तरको यो कार्यक्रममा अनुसन्धाता शरद घिमिरेले रोल्पा जिल्लाका लागि तयार गरेको मानव सुरक्षाको अवधारणासहितको पत्र सहभागीहरूलाई पहिले नै वितरण गरिएको थियो । कार्यक्रममा राजनीतिकर्मी, गैसस प्रतिनिधि, अधिकारकर्मी, स्वतन्त्र व्यक्तित्व, सञ्चारकर्मीलगायत ९२ पुरुष २८ महिला गरी जम्मा १२० जनाको सहभागिता थियो । विकास सरोकार समाज (डिकोस) रोल्पा कार्यक्रमको स्थानीय आयोजक रहेको थियो । खुला छलफलमा रोल्पाका जिल्ला प्रमुख अधिकारी हरिप्रसाद बास्तोला, डीएसपी केदार रजौरे, एमालेका हरिप्रसाद घर्ती, राष्ट्रिय जनमुक्ति मोर्चाका हस्तमणि पुनमगर र यमबहादुर पुन, एनेकपा (माओवादी) का मानवबहादुर बुढा र नेपाली कांग्रेसका कृष्णलाल घर्ती, वीरमान आचार्य, विक्रम मल्ल, सुरेन्द्र घर्ती, रत्न महारा, धनीराम शर्मा, मोहनसिंह डाँगी, हीराबहादुर घर्तीमगर, देवा आचार्य, र डम्बरबहादुर पुनले रोल्पाका सन्दर्भमा मानवीय सुरक्षाबारे बोल्नुभएको थियो । कार्यक्रमबारेको समाचार लिवाङबाट प्रसारित रेडियो रोल्पाले प्रमुखतासाथ प्रसारण गरेको थियो ।

काठमाडौँ : २०६८ फागुन १७ का दिन ललितपुरको हिमालय होटलमा मानव सुरक्षा विषयमा एकदिने छलफल कार्यक्रम आयोजना गरियो । कार्यक्रमलाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको थियो । पहिलो चरणमा अनुसन्धाता शरद घिमिरेले मार्टिन चौतारीले मानव सुरक्षाका विषयमा मुलुकभरि सञ्चालन गरेको छलफलबारेको विश्लेषणसहित आफ्नो

धारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । घिमिरेको प्रस्तुतिपछि राजन भट्टराई र खड्ग केसीले टिप्पणी एवं आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । दोस्रो चरणमा प्रा.ध्रुवकुमारले 'सैनिकीकरण र लोकतन्त्रका लागि खतरा' विषयक अवधारणा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । उक्त अवधारणामाथि गेजा शर्मा वाग्ले र एनेकपा (माओवादी) का डेपुटी कमान्डर चन्द्रप्रसाद खनाल 'बलदेव'ले टिप्पणी एवं सुरक्षासम्बन्धमा आ-आफ्ना धारणा व्यक्त गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा संविधानसभा सदस्यहरू- एनेकपा (माओवादी) का अमृता थापा, सावित्रा गुरुङ दुरा, आडदावा शेर्पा र शरत्सिंह भण्डारी; नेकपा (एमाले) का रवीन्द्र अधिकारी र शेरबहादुर कुँवर, सेना समायोजन विशेष समिति सदस्य दीपक भट्ट; राजनीतिक विश्लेषक भलक सुवेदी; पत्रकार सरोजराज अधिकारीलगायतले आआफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । विभिन्न राजनीतिक दलका नेता, अनुसन्धानकर्ता, सामाजिक कार्यकर्ता, शिक्षक, विद्यार्थी, स्वतन्त्र व्यक्ति, लेखक, सञ्चारकर्मी, आदि गरी कार्यक्रममा ७४ पुरुष १७ महिला गरी जम्मा ९१ जना कार्यक्रममा सहभागिता रहेको थियो । कार्यक्रमबारे र कार्यक्रममा व्यक्त विचारहरूलाई आधार मानेर राष्ट्रिय अखबार *कान्तिपुर*मा समाचार तथा लेख प्रकाशन भयो ।

५.४. नेपालमा के हुँदै छ ? (मासिक छलफल)

यस आर्थिक वर्षमा प्रत्येक अंग्रेजी महिनाको हरेक दोस्रो मंगलबार 'नेपालमा के हुँदै छ ?' शीर्षकमा ७ ओटा छलफल भए । २०६९ जेठ ३० मा संविधानसभा विघटनबारे राजनीतिक विश्लेषकहरू सीके लाल, भलक सुवेदी, पत्रकार नारायण वाग्ले एवं संविधानसभा सभासदहरू लोकेन्द्र विष्ट मगर एनेकपा (माओवादी), सरिता गिरी (सद्भावना), गगन थापा (नेपाली कांग्रेस) र रवीन्द्र अधिकारी (नेकपा एमाले) ले आफ्ना विचार व्यक्त गर्नुभएको थियो । विभिन्न राष्ट्रिय दैनिक तथा साप्ताहिक अखबार *समाचार*, *नागरिक*, *द काडमाण्डू पोष्ट*, *जनआस्था* लगायतकाहरूमा ती छलफलबारे समाचार, छलफलमा आमन्त्रित वक्ताहरूले व्यक्त गरेका कुराहरूका आधारमा लेखहरू छापिएका छन् (हेर्नुहोस् अनुसूची ५.२) ।

६. जनजीविका इकाइ

६.१ शिक्षा इकाइ

६.१.१ नेपालको उच्चशिक्षामा सामाजिक समावेशीकरण पहुँच बढाउने कार्यक्रम

फोर्ड फाउन्डेसन, नयाँ दिल्लीको सहयोगमा सञ्चालित 'नेपालको उच्चशिक्षामा सामाजिक समावेशीकरण पहुँच बढाउने' कार्यक्रमअन्तर्गत विभिन्न सीमान्तीकृत समुदायका प्रारम्भिक अनुसन्धाताहरूलाई १ वर्षे अवधिको अनुसन्धान फेलोसिप प्रदान गरिएको छ । यो फेलोसिपका दुइटा उद्देश्य रहेका थिए :

- सीमान्तीकृत समुदायका प्रारम्भिक अनुसन्धाताहरूको सामाजिक अनुसन्धानसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने;
- यी अनुसन्धातामार्फत नेपालको शिक्षा क्षेत्र (खासगरी उच्च शिक्षा) मा सीमान्तीकृत समुदायहरूको समावेशीकरण अभिवृद्धि गर्नेबारे अनुसन्धान गर्ने ।

यसअन्तर्गत तेस्रो चरणमा जनवरी २०११ मा खुला प्रतिस्पर्धाका आधारमा १२ जनालाई फेलोसिप प्रदान गरिएको थियो । यी फेलोहरूले मार्टिन चौतारीले तयार गरेको *Study and Research in Diversity and Pluralism* कोर्समा सहभागी भएपश्चात् सन् २०११ को जुनदेखि अनुसन्धान कार्य सुरु गरे । यो अनुसन्धान कार्य डिसेम्बर २०११ मा सकियो । अनुसन्धान अवधिभर रिसर्च फेलोहरूलाई मार्टिन चौतारीले नियमित अनुगमन एवम् प्राज्ञिक सहयोग/निर्देशन प्रदान गरेको थियो । अनुसन्धानपश्चात् फेलोहरूले एक-एकओटा प्राज्ञिक लेख मार्टिन चौतारीमा बुझाइसकेका छन् (हेर्नुहोस् अनुसूची ६.१) ।

सन् २०११ का फेलोहरूले तयार पारेका जम्मा चार र सन् २०१० का फेलोहरूले तयार पारेका आठओटा गरी नेपाली भाषाका जम्मा १२ ओटा लेखहरूको संकलन सम्पादित पुस्तकका रूपमा मार्टिन चौतारीबाट आगामी आ.व.मा प्रकाशित हुनेछ । यसका लागि लेखहरूको प्राथमिक सम्पादन कार्य भइरहेको छ । यी १२ मध्ये सन् २०१० फेलो रीता राईको लेख *Studies in Nepali History and Society* जर्नलको Volume 16, Issue 1 (जुन २०११)

मा प्रकाशन भयो । यस्तै, सन् २०१० फेलो शिवजी गुरुडको अंग्रेजीमा लेखिएको लेख Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology को Volume 5 (सन् २०११) मा प्रकाशन भएको छ । अंग्रेजीमा लेखिएका बाँकी लेखहरूको संकलनलाई पनि छुट्टै पुस्तकका रूपमा प्रकाशित गरिनेछ ।

६.१.२ नेपालको शिक्षाका विभिन्न विषयहरूमा अनुसन्धान एवं प्रकाशन

पहिलो चरण सन् २००९ को फेलोसिप कार्यक्रमका सहभागीहरूले तयार पारेका अनुसन्धानात्मक लेखको संकलन प्रमोद भट्टको सम्पादनमा *उच्चशिक्षामा सहभागिता : असमानताका सामाजिक आयाम* पुस्तकका रूपमा २०६८ मा प्रकाशित गरिएको छ ।

गत वर्ष सुरु गरिएको सामुदायिक विद्यालयसम्बन्धी अनुसन्धानको स्थलगत अध्ययन गरी तथ्यांक संकलनको काम सम्पन्न भयो । यसअन्तर्गत काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका तीनओटा तथा मोरङका दुईओटा सामुदायिक विद्यालयमा स्थलगत अनुसन्धान गरिएको थियो । यस कार्यमा यामबहादुर पुन संलग्न हुनुभएको थियो । यसको पहिलो मस्यौदा लेख तयार भएपछि मार्टिन चौतारीको नियमित छलफलमा प्रस्तुत गरिएको थियो । यसैअन्तर्गत विभिन्न पत्रिकामा सामुदायिक विद्यालयसम्बन्धी प्रकाशित समाचार, लेखहरूको विषयवस्तु विश्लेषण गरी सीता भट्टराईद्वारा तयार पारिएका लेख मार्टिन चौतारीबाट प्रकाशन गरिने जर्नल *मिडिया अध्ययन-७* मा प्रकाशन भएको छ ।

मार्टिन चौतारीले Open Society Foundation को Privatization in Education Research Initiative (PERI) बाट नेपालको निजी शिक्षासम्बन्धी अनुसन्धान गर्नका लागि प्रतिस्पर्धात्मक अनुदान पाएको थियो । यसअन्तर्गत यसवर्ष बाग्लुङ, मोरङ, मकवानपुर तथा बर्दिया जिल्लाका एक/एकओटा गरेर चारओटा सामुदायिक विद्यालय र तिनै जिल्लाका पाँचओटा संस्थागत विद्यालयहरूमा स्थलगत अध्ययन सम्पन्न गरियो । यस क्रममा शकबहादुर बुढाथोकी संलग्न हुनुभएको थियो । अनुसन्धानका आधारमा प्रमोद भट्ट र शकबहादुर बुढाथोकीले मस्यौदा प्रतिवेदन तयार पार्नुभएको छ । यो मस्यौदा प्रतिवेदन PERI लाई बुझाइएको छ र सो मार्टिन चौतारीमा पनि प्रस्तुत गरियो । काठमाडौँमा सेप्टेम्बर २०१२ मा हुने एसियाव्यापी सम्मेलनमा यो अनुसन्धान प्रस्तुत गरिनेछ ।

यसैगरी नेपालको उच्चशिक्षाका विभिन्न पक्षमाथि केन्द्रित रहेर अंग्रेजीमा प्रकाशन गर्न लागिएको सम्पादित पुस्तकमा पनि यस वर्ष कार्य भएको छ । यसअन्तर्गत चारओटा लेखको कार्य सम्पादनको अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने अन्य तीनओटा लेख उत्पादनका विभिन्न चरणमा छन् । यो सम्पादित पुस्तक आगामी आ.व.को पहिलो त्रैमासिकमा प्रकाशन गरिने लक्ष्य छ ।

६.१.३ शिक्षासम्बन्धी सम्मेलन/छलफल

संविधानसभाका विभिन्न समितिका प्रतिवेदनहरूमा शिक्षासम्बन्धी भएका प्रावधानहरूको विश्लेषण गरेर मस्यौदा नीतिपत्र तयार गरिएको छ । यसलाई २०६८ वैशाख १७ गते काठमाडौँको मल्ल होटलमा संविधानसभाका सभासद, विभिन्न राजनीतिक दलका शिक्षा विभाग प्रमुख, तथा शिक्षाविद्हरूमाभू छलफल गरियो ।

यसबाहेक मार्टिन चौतारीले आफ्नो नियमित छलफल शृंखलाअन्तर्गत हरेक अंग्रेजी महिनाको पहिलो आइतबार शिक्षासम्बन्धी छलफलको आयोजना गर्दैआएको छ । यस वर्ष शिक्षासम्बन्धी १० ओटा छलफल सञ्चालन भए (हेर्नुहोस् अनुसूची ६.२) ।

६.२ जलवायु परिवर्तन

आ.व. २०६८/६९ मा अघिल्लो वर्ष थालिएको जलवायु परिवर्तनको अनुसन्धान सम्पन्न भएको थियो । अनुसन्धानबाट तीनओटा समीक्षात्मक अनुसन्धानपत्र (जलवायु परिवर्तनको अनुकूलनका लागि भएका कार्यको समीक्षा, जलवायु परिवर्तनबारे सरकारी तहबाट भएका नीतिगत सम्बोधनको समीक्षा र नेपालमा जलवायु परिवर्तनको बहस) तथा यी तीनओटा पत्रका आधारमा एउटा सारांशपत्र तयार भएका थिए । यी तीनओटा अनुसन्धानपत्रमध्ये अघिल्ला दुईओटा

अनुसन्धानपत्र लेख्ने जिम्मा डा.जगदीशचन्द्र बरालले लिनुभएको थियो भने अर्को अनुसन्धानपत्र र सारांशपत्र लेख्ने जिम्मा शरद घिमिरेले लिनुभएको थियो । यी पत्रहरू विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी प्राज्ञिक तथा नीतिगत तहमा छलफल गरिएका थिए र विभिन्न तरिकाले प्रकाशन पनि भएका थिए/हुँदै छन् । जस्तै, जगदीशचन्द्र बरालले गर्नुभएको अध्ययन वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग, नेपाल वनप्राविधिक (फरेस्टर) संघ, नेप्लिज युथ फर क्लाइमेट एक्सन, इसिमोड तथा मार्टिन चौतारीमा प्रस्तुत तथा छलफल गरिएका थिए । यसबाहेक यी पत्रहरूका धेरै अंशहरू *हिमाल* तथा *नेपाल* म्यागेजिन र *रिपब्लिका* तथा *द हिमालयन टाइम्स* जस्ता छापामाध्यममा र नेपाल वनप्राविधिक (फरेस्टर) संघको जर्नल *नेपाल जर्नल अफ फरेस्ट्री*, वर्ष १४ अंक ८ मा प्रकाशन भएका थिए । उक्त पत्रका अध्येताका अनुसार यी दुवै अनुसन्धानका नतिजा वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयअन्तर्गत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन प्रवर्द्धन इकाइको गठन तथा कार्ययोजनामा आधारित थिए । यस्तै, तेस्रो पत्र काठमाडौँ विश्वविद्यालय तथा मार्टिन चौतारीको आयोजनामा २ अप्रिल २०१२ मा धुलिखेलमा सम्पन्न तेस्रो मिडिया सम्मेलनमा प्रस्तुत गरिएको थियो ।

७. 'सार्वजनिक ज्ञान'सम्बन्धी फेलोसिप

आ.व. २०६७/६८ बाट मार्टिन चौतारीले 'सार्वजनिक जीवन र सार्वजनिक ज्ञान' (Public life and Public Knowledge) शीर्षकमा फेलोसिपको स्थापना गरेको हो । नेपालमा रहेर 'सार्वजनिक जीवन र सार्वजनिक ज्ञान'को विषयमा काम गरिरहेका नेपाली अध्येताहरूलाई फेलोसिप दिने हेतुले यसको स्थापना गरिएको हो । २०१० नोभेम्बरदेखि २०११ अक्टोबरसम्मका लागि प्रसिद्ध स्तम्भकार सीकेलाललाई यो फेलोसिप दिइएको थियो । उहाँले फेलोसिपको दौरानमा केही आन्तरिक सेमिनारमा र केही औपचारिक छलफल कार्यक्रम (काठमाडौँभित्र र बाहिर) विभिन्न विषयमा प्रस्तुति दिनुभएको थियो । साथै आफूले लेख्न खोजिरहनुभएको पुस्तकमा पनि काम गर्नुभएको थियो । यो आ.व.मा उक्त फेलोसिप इतिहासका अध्येता योगेश राजलाई (२०११ नोभेम्बरदेखि २०१२ अक्टोबरसम्म) प्रदान गरियो । यो अवधिमा उहाँबाट चौतारीका स्टाफसँग विभिन्न विषयमा आन्तरिक छलफल गर्ने तथा चौतारीको आन्तरिक र नियमित छलफलमा वक्ताका रूपमा आफ्नो प्रस्तुति दिने काम भयो । २०६८ मंसिर ९ मा *Alternative Tradition of History Writing*, २०६८ पुस १० मा *Writing Well Academically* र २०६८ फागुन २१ मा *Structured Writing for Academic Consumption* शीर्षकमा चौतारीका अनुसन्धाताहरूसँग छलफल गर्नुभयो । २०६८ पुस ३ मा *What if a River Returns: A Reflection on Local Historical Sources* र २०६९ जेठ २८ मा *Ruptures and Repairs Approach to Nepali History: Preliminary Remarks* शीर्षकमा चौतारीको नियमित छलफल शंखलामा वक्ताका रूपमा रहनुभयो । यसै गरी चौतारीका अनुसन्धाताहरूबाट गरिएका अनुसन्धानका विभिन्न मस्यौदामा टिप्पणी गर्ने तथा परिमार्जनका लागि सल्लाह दिने काम पनि उहाँबाट भयो । साथै उहाँले *सिन्हास* जर्नलको आउँदो अंकका लागि 'इतिहास लेखनको सैद्धान्तिक पक्ष'बारे एउटा लेख तयार गर्नुभएको छ । यो फेलोसिप अवधिमा उहाँको प्रमुख अनुसन्धान भक्तपुर र ठिमीका नेवार भरियाहरूले उपत्यकाबाट तराई र तराईबाट पहाडतर्फ गर्ने मौसमी स्थानान्तरणको मौखिक इतिहासमा केन्द्रित छ ।

८. प्रशासन तथा वित्तीय शाखा

आ.व. २०६८/६९ मा पनि मार्टिन चौतारीले डेनिडा हुगोको रणनीतिक सहयोगी संस्थाका रूपमा काम गर्नका लागि अनुदान प्राप्त गर्‍यो । जसअनुसार यस संस्थाद्वारा वार्षिक कार्ययोजना र बजेटअनुरूप कार्यक्रम कार्यान्वयन भयो । RDIF र NCA ले दिँदै आएको अनुदान यसै आ.व.देखि समाप्त भयो ।

यस आ.व.मा असिसटेन्ट लाइब्रेरियनमा रमेश निरौला र फ्रन्ट डेस्क अफिसरमा पुष्पाञ्जली राईलाई खुला प्रतिस्पर्धाद्वारा नियुक्त गरियो । यसै गरी आन्तरिक तवरबाट सहायक अनुसन्धानकर्तामा रमेश राईलाई पूर्णकालीन

करारमा, सजिना बजगाईलाई ६ महिना र सह-अनुसन्धानकर्तामा बन्दना ढकाललाई ३ महिना अवधिका लागि नियुक्त गरियो । यही आ.व मा Fund Raising Officer पदका लागि विज्ञापनमार्फत आह्वान गरिएकोमा दरखास्त नआएको कारण सो पद पूर्ति गर्न सकिएन ।

यही आ.व.मा लाइब्रेरियन उपासना पण्डित, असिसटेन्ट लाइब्रेरियन विद्या शर्मा, छलफल संयोजक विमल अर्याल र रिसेप्सनिस्ट अनिता दुलालद्वारा दिइएको स्वेच्छिक राजिनामा स्वीकृत गरियो । यही आ.व.मा प्रमोद भट्टलाई पूर्णकालीन करारबाट आंशिक करारमा र प्रत्युष वन्तलाई पूर्णकालीन करारमा नियुक्त गरियो । यही आ.व.देखि अंकलाल चलाउने र सन्तोषी तामाडलाई कार्यालय सहायकका रूपमा कार्य गर्न करार गरियो ।

यसै आ.व.को वार्षिक कार्ययोजना र बजेटअनुरूप वार्षिक संयुक्त पुनर्मूल्यांकनका लागि श्री दीक्षिता सिलवाललाई परामर्शदाताका रूपमा छनोट गरी सो काम सम्पन्न गरियो (यसबारे विस्तृतमा तल ९.३ खण्डमा छ) । पारिश्रमिक पुनरावलोकन समितिबाट तयार पारिएको प्रतिवेदनअनुसार यसै आ.व.मा मार्टिन चौतारीको Generic Salary Structure लाई पुनरावलोकन गरियो र सोहीअनुसार कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक पुनरावलोकन पनि गरियो । डेनिडा हुगोको सहयोगमा यस आ.व.मा देवराज हुमागाईको अगुवाइमा मार्टिन चौतारीको M & E Framework तयार गरियो । साधारणसभाको २०६८ भदौ २५ गतेको निर्णयअनुसार लेखापरीक्षकमा नवराज थपलियालाई नियुक्त गरियो । यसै गरी कार्यसमितिको २०६९ जेठ १४ गते बसेको बैठकको निर्णयअनुसार मार्टिन चौतारीको कर्मचारीहरूको सेवाका सर्त, सुविधा र सहूलियतसम्बन्धी नियामवलीमा रहेको बेतलबी बिदा बुँदामा सुधार गरियो र उपदान बुँदालाई हटाइयो । कर्मचारीहरूको सेवाका सर्त, सुविधा र सहूलियतसम्बन्धी नियामवलीमै रहेको वार्षिक बिदा, भैपरी बिदा र अध्ययन बिदासम्बन्धी प्रावधानमा सुधार साधारणसभाको बैठकमा गरिने निर्णय पनि गरियो ।

गत आर्थिक वर्षभैँ यस वर्ष पनि पूर्णकालीन करारमा कार्यरत कर्मचारीको हकमा स्वास्थ्य बीमाको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो । कर्मचारीको क्षमता वृद्धि गर्न यसै आ.व.मा वित्तीय म्यानेजर विवेक शाह, अनुसन्धानकर्ता देवराज हुमागाई, हर्षमान महर्जन, सहायक अनुसन्धानकर्ता प्रभाकर गौतम, सहायक अनुसन्धानकर्ता तीर्थ विष्ट, कार्यालय सहायक बुद्ध श्रेष्ठ, लाइब्रेरी असिसटेन्ट रमिता महर्जन, सह-अनुसन्धानकर्ता कैलाश राईलाई अमेरिकन ल्याङ्गवेज सेन्टरद्वारा प्रदान गरिएको अंग्रेजी भाषासम्बन्धी तालिम दिइयो । सह-अनुसन्धानकर्ता चिरन मानन्धरले विशेष कारणवश उक्त तालिम लिन सक्नुभएन । ले-आउट डिजाइनर किशोर प्रधानलाई कम्प्युटरसम्बन्धी र कार्यालय सहायक जमुना खड्गीलाई भान्छासम्बन्धी तालिम पनि यसै आ.व. मा प्रदान गरियो ।

यही आ.व मा मार्टिन चौतारीले कलासम्बन्धी विषयमा सहकार्य गर्ने उद्देश्यले लसना लाइभ आर्ट हबलाई आफ्नो प्रांगणमा जग्गा उपलब्ध गरायो ।

डेनिडा हुगोले रणनीतिक सहयोगी संस्थाको रूपमा गर्दैआएको आर्थिक सहयोग आ.व. २०६९/७० को अन्त्यमा समाप्त हुने हुनाले यस आ.व.देखि मार्टिन चौतारीले आफूले गर्दैआएको कार्यलाई निरन्तरता दिन विभिन्न संस्थाहरूलाई कोष उपलब्ध गराउन निवेदन दिएको छ । जसअनुरूप यही आ.व. मा Ruptures and Repairs in South Asian History नामक प्रोजेक्टमा काम गर्न जापान फाउन्डेसनबाट अनुदान प्राप्त भयो । युरोपियन युनियन, फोर्ड फाउन्डेसन, टोयोटा फाउन्डेसन र एल्सेभिएर फाउन्डेसनलाई बुझाएको निवेदनको निर्णय हुन बाँकी छ । मार्टिन चौतारी र अन्ना रोबिन्सन पन्तद्वारा जर्नलसम्बन्धी कार्य गर्न संयुक्त रूपमा ब्रिटिस एकेडेमीलाई दिएको निवेदन भने सफल हुन सकेन ।

कार्यलयका कर्मचारीहरूबीच सामूहिक भावना वृद्धि गर्न र कर्मचारीहरूलाई मनोरञ्जन प्रदान गर्न अधिल्लो आ.व.देखि समावेश गरिएका अतिरिक्त क्रियाकलापहरू (जस्तै फुटबल, ब्याडमिन्टन आदि) लाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिने प्रयास गरियो ।

यस आर्थिक वर्षमा चौतारीका १२ जनाको सदस्यता विधानअनुसार नवीकरण हुन सकेन । वार्षिक साधारण सभामा अनुपस्थित हुँदैआएका तथा सदस्यता नवीकरण नगरेका अनिलकुमार राउत, अनुप सुवेदी, विकास पाण्डे, वीणा शर्मा, धर्म स्वर्णकार, होतराज लम्साल, लक्ष्मी तामाङ, मीना पौडेल, डमिन्द्र दाहाल, निशान राई, रेबिना मुल्मी र सन्तबहादुर घर्तीमगरको सदस्यता खारेज भयो । नयाँ सदस्यताका लागि सूचना प्रकाशन गरिएबमोजिम सदस्यताका लागि केही निवेदन प्राप्त भएको छ ।

९. अनुगमन र मूल्यांकन

९.१ आन्तरिक अनुगमन तथा मूल्यांकन

गतवर्षको प्रतिवेदनमा उल्लेख भएकै मार्टिन चौतारीमा छुट्टै औपचारिक किसिमको अनुगमन तथा मूल्यांकन इकाइ छैन । तर, हरेक युनिटका क्रियाकलापको अनौपचारिक ढंगले अनुगमन गर्ने संयन्त्र हुन्छ । वार्षिक कार्ययोजना तयार गरिँदा चौतारीका विभिन्न युनिटलाई आफ्नो समूहभित्र छलफल गरी आउने वर्षभरि गर्ने कार्यको योजना पेस गर्न भनिन्छ । सबै युनिटले बुझाएको कार्ययोजनामाथि छलफल गरी तिनको उपयोगिता, आवश्यकता र सम्भाव्यतामाथि छलफल गरिन्छ । छलफलपश्चात् तिनमा आवश्यक काँटछाँटपछि वार्षिक कार्ययोजना बन्छ । र, सोहीअनुरूप बजेट बनाइन्छ । कार्ययोजना तयार भई स्वीकृत भएपछि इकाइहरूले आआफ्ना इकाइबाट वर्षभरि सम्पन्न गरिने कार्यक्रमहरू कुन समयमा, कसरी, र कसले गर्ने भन्ने कार्यान्वयन योजनाको फेहरिस्त तयार गर्दछन् ।

सबै युनिटले आफैले कार्यक्रम तय गर्ने र सो कार्यान्वयनको योजना पनि आफैले निर्माण गर्ने हुनाले समयमा गुणस्तरयुक्त कार्य सम्पन्न गर्ने दायित्व समग्रमा युनिटको रहन्छ । र, सम्पन्न गर्न नसकेमा सोको जवाफदेही पनि सम्बन्धित इकाइ नै हुन्छ । सम्बन्धित युनिटका विभिन्न कर्मचारी तथा अनुसन्धानकर्ताहरूलाई आ.व.को सुरुमा सम्झौता गर्दा दिइएको TOR तथा सम्बन्धित युनिटको योजनाअनुसार कार्य भइरहेको वा हुन नसकेकोबारे महिनाको कम्तीमा दुईपटक जस्तो सम्बन्धित युनिटका संयोजकको उपस्थितिमा युनिटभित्र छलफल हुने गर्दछ । उक्त छलफलमा अगाडि नबढेको कामको सम्बन्धमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई घच्च्याउने तथा अगाडि कसरी जाने भन्ने विषयमा अल्पकालीन योजना बनाइन्छ । कामको प्रकृति तथा अवस्था मूल्यांकन गर्दै पूर्वयोजनामा परिमार्जन गर्नुपर्ने भएमा सबैको सहमतिमा परिमार्जन गरिन्छ । कार्यसमितिका अध्यक्ष र महासचिवलाई चौतारीका विभिन्न युनिटहरू भाग लगाएर त्यसको नियमित अनुगमनको जिम्मा दिइएको छ । अध्यक्ष सेरा तामाङको मातहतमा जनजीविका (शिक्षा), लोकतन्त्र र शासनपद्धति, प्रशासन तथा लेखा; र महासचिव प्रत्युष वन्तको मातहतमा मिडिया र पुस्तकालय इकाइ तथा छलफल र प्रकाशन कार्यक्रम रहेका छन् । दुवैले आ-आफ्नो मातहतका युनिटको कामको निरन्तर अनुगमन गर्ने सिलसिलामा इकाइहरूसँग बोर्डले नियमित भेटघाट र छलफल गरिरहने, प्रगतिबारे सोधपुछ गरिरहने हुनाले सबैलाई आफूले रोजेको काम र तोकेको समयभित्र सम्पन्न गर्न सदैव दबाव रहन्छ ।

काम सम्पन्न भएपछि समीक्षा बैठक गरिन्छ । कार्यक्रम के-कस्तो भयो, गल्ती कमजोरी के रह्यो सोबारे छलफल गरिन्छ । र, अर्को पटक सोहीखाले कमजोरी नहोस् भनेर सचेत रहिन्छ । निरन्तर छलफल गरिने हुँदा गल्ती कमजोरीलाई सुधारने र आवश्यक महसुस भएमा परिमार्जन गरिन्छ । नयाँ केही योजना प्रस्ताव भएमा र सामूहिक रूपमा उपयुक्त ठानेमा त्यस्ता योजना पनि कार्यान्वयन गरिएको छ । जस्तो, काठमाडौँबाहिर हुने हरेक अन्तर्क्रिया कार्यक्रमपश्चात् त्यो कार्यक्रम कस्तो भएको थियो, के उपलब्धि भयो र कस्ता कमजोरी देखिए भन्ने सन्दर्भमा

सम्बन्धित युनिटमा छलफल हुन्छ । उक्त कार्यक्रमको अनुगमनका लागि कार्यसमितिका व्यक्ति संलग्न हुन नसकेको परिस्थितिमा प्रशासनको व्यक्तिलाई अनुगमनको जिम्मेवारी दिएर पठाइन्छ । सो व्यक्तिले समितिका सम्बन्धित पदाधिकारीलाई कार्यक्रमस्थलबाट फर्केपछि मौखिक रूपले सूचित गराउँछ । यस्तै, प्रशासनको अनुगमन गर्ने जिम्मेवारी पाएको अनुगमनकर्ताले कर्मचारी प्रशासनका सम्बन्धमा देखिएका कमीकमजोरी औँल्याउँदै अनावश्यक खर्च नियन्त्रण गर्न, कर्मचारीको हाजिरी तथा बिदाका सम्बन्धमा नीतिगत व्यवस्थाको कार्यान्वयन चुस्त बनाउन समय-समयमा निर्देशन दिने गरिएको छ ।

सम्बन्धित युनिटबाट भएका कामको फेहरिस्तसहित छ-छ महिनामा प्रगति प्रतिवेदन तयार पार्ने कामलाई पनि अनुगमन तथा मूल्यांकनको एक अंगका रूपमा हेर्न सकिन्छ । छ-छ महिनामा सबै युनिटले तयार गर्ने प्रगति प्रतिवेदनका अलावा कतिपय सन्दर्भमा निश्चित काम सम्पन्न भइसकेपछि लिखित समीक्षा प्रतिवेदन तयार गर्ने काम पनि गरिन्छ । जस्तो : मिडिया युनिटले यस वर्ष गरेको मिडिया अनुसन्धान कार्यशाला तथा तेस्रो मिडिया अनुसन्धान सम्मेलनपश्चात् तिनका छुट्टाछुट्टै समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । सो प्रतिवेदनले उक्त सम्मेलनको समीक्षा गर्दै आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारका लागि केही मार्गनिर्देश गरेको छ । यस्तै, गत ६ वर्षदेखि दिइँदै आएको मिडिया अनुसन्धान फेलोसिप कार्यक्रमको समीक्षा गरी त्यसको प्रतिवेदन पनि तयार पारिएको छ । त्यस प्रतिवेदनमा फेलोसिप दिएकामध्ये थोरैले मात्र प्रकाशनयोग्य अनुसन्धानमूलक सामग्री तयार पार्न सक्षम भएकाले उक्त कार्यक्रम सोचेअनुरूप प्रभावकारी नभएको जनाउँदै त्यसलाई प्रभावकारी बनाउन थप छलफलको खाँचो औँल्याएको छ । पुस्तकालयमा भिजिटरको अवस्था तथा संकलित पुस्तक/सामग्रीबारे पुस्तकालयका कर्मचारीबाट हरेक महिना प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित कार्यसमितिका पदाधिकारीलाई दिने गरिएको छ । त्यसआधारमा सम्बन्धित पदाधिकारीले कमी-कमजोरी भेटेमा आवश्यक निर्देशन दिने काम हुन्छ ।

चौतारीका सबै कार्य सार्वजनिक हुने र अझ चौतारीले सदैव आफ्ना कार्यको सार्वजनिक मूल्यांकन होओस् भन्दै आएको छ । विभिन्न व्यक्तित्वहरूले सार्वजनिक सभा-समारोहमा, पत्रिकामा मार्टिन चौतारीबारे विभिन्न अवसर तथा मञ्चमा अभिव्यक्त गरेका विचार, चौतारीका प्रकाशनमाथि गरिएका समीक्षा र टिप्पणीलाई पनि अनुगमन तथा मूल्यांकनका क्रममा ध्यान दिने गरिएको छ । उदाहरणका लागि यस वर्ष मार्टिन चौतारीको नियमित मिडिया छलफल कार्यक्रममाथि फिडब्याक दिन २०६८ माघ १९ मा सार्वजनिक छलफल नै आयोजना गरिएको थियो । र, यसरी नै चौतारीद्वारा आयोजना गरिने सबैजसो कार्यक्रमको अन्तमा सहभागीबाट सुझाव र प्रतिक्रिया लिने गरिएको छ ।

चौतारीले अनौपचारिक शैलीमा विगतदेखि गर्दैआएको अनुगमन तथा मूल्यांकनको माथि उल्लिखित तरिकाका अलावा डेनिडा हुगोको पाँच वर्षे रणनीतिक साभेदार भएपछि सो दातृ संस्थाको आग्रहमा औपचारिक किसिमको संयन्त्र तयार गरी त्यसलाई लागू गर्ने प्रयास पनि हुँदै छ । त्यसको सिलसिलामा गत वर्ष तयार पारिएको अनुगमन तथा मूल्यांकन ढाँचा (M&E Framework) लाई उक्त संस्थाको सुझावका आधारमा अन्तिम रूप दिएर एउटा संस्थागत डकुमेन्ट तयार भएको छ । उक्त ढाँचाअनुसार २०६५/०६६ लाई आधार वर्ष बनाई पाँचवर्ष (२०६६/०६७ देखि २०७०/०७१ सम्म) को मार्टिन चौतारीको हरेक वर्षको लक्ष्य (target) निर्धारण गरिएको छ, जुन संख्यात्मक भएकाले लक्ष्यअनुसार कति काम भयो वा भएन भनेर हेर्न सकिन्छ । यस वर्ष छलफल तथा सम्मेलन आयोजना, फेलोसिप प्रदान, पुस्तकालयका सामग्री संकलन, लैंगिक समावेशीकरण आदि सन्दर्भमा M&E Framework मा लिइएको वार्षिक लक्ष्यको नजिक पुगिएको छ । पुस्तक प्रकाशनका सन्दर्भमा भने यस वर्ष लक्ष्यनजिक पुग्न सकेको देखिँदैन । तलको तालिकाले यस वर्ष लिएको पुस्तक, जर्नल तथा नीतिपत्र प्रकाशनको लक्ष्य र उपलब्धिलाई देखाउँछ :

क्र.सं.	पुस्तक/नीतिपत्र/लेख	लक्ष्य	उपलब्धि
१.	संविधान निर्माणसम्बन्धी नीतिपत्र	१	१
२.	राजनीतिक संक्रमण तथा राज्य पुनर्संरचनाबारे पुस्तक	२	१

३.	मानवीय सुरक्षाबारे पुस्तक	१	०
४.	राष्ट्रियता/राष्ट्रिय पहिचानबारे पुस्तक	२	२
५.	नेपाली मिडियाबारे पुस्तक, जर्नल	३	१ (जर्नल)
६.	शिक्षासम्बन्धी पुस्तक	२	१
७.	जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी पुस्तक	१	०
जम्मा		१२	६

प्रकाशन लक्षित उपर्युक्तमध्ये मानवीय सुरक्षा (क्र.सं.३) र जलवायु परिवर्तन (क्र.सं. ७) बारेका दुई पुस्तकबाहेक अन्य पुस्तक लेखन र सम्पादनको अन्तिम चरणमा पुगेकाले आउँदो वर्षको पहिलो छ महिनाभित्रै प्रकाशन भइसक्नेछन् ।

१.२ अरूको आँखामा मार्टिन चौतारीका काम

मार्टिन चौतारीले आयोजना गरेका विभिन्न छलफल र यस संस्थाले प्रकाशन गरेका पुस्तक, जर्नल र नीतिपत्र आदिका विषयबारे छापामाध्यम, अनलाइन र अन्य मिडियामा समाचार, फिचर लेख, सम्पादकीय, लेख, समीक्षा र क्याप्सनसहित फोटाहरू प्रकाशित भए । *कान्तिपुर*, *द काठमाण्डु पोष्ट*, *नागरिक*, *रिपब्लिक*, *राजधानी*, *नेपाल समाचारपत्र*, *अन्नपूर्ण पोष्ट*, *नयाँ पत्रिका*, र *गोरखापत्र*स्ता राष्ट्रिय दैनिकले चौतारीले आयोजना गरेका छलफल, सेमिनार, सम्मेलन र यस संस्थाले प्रकाशन गरेका विभिन्न पुस्तक, जर्नल र नीतिपत्रका बारेमा समाचार दिएका छन् ।

विशेषतः उपत्यकाबाहिर मार्टिन चौतारीले आयोजना गरेका बहस तथा छलफललाई त्यहाँका स्थानीय पत्रिकाले प्रमुख समाचार बनाएका छन् । चौतारीका छलफललाई त्यसरी लेखेमा निम्न स्थानीय पत्रिकाहरू रहेका छन् : *युग आह्वान* दैनिक, *भेरी खबर* दैनिक, *हाम्रो अखबार* दैनिक, *काँक्रेविहार* दैनिक, *डोटी हाइलाइट*, *नवीन साप्ताहिक*, *सत्यापन*, *गोरक्ष*, *युगबोध* दैनिक, *जनउभार* साप्ताहिक, *गणतन्त्र* दैनिक, *आजको वातावरण*, र *एभरेष्ट* साप्ताहिक आदि रहेका छन् । यसै गरी मार्टिन चौतारीले काठमाडौँबाहिर गरेका प्रायः सबै बहसलाई स्थानीय एफएमले महत्वपूर्ण समयमा प्रसारण गरे ।

यो आ.व.मा समाचार, लेख तथा पत्रपत्रिकाका अन्य विभिन्न सामग्रीमा मार्टिन चौतारीको प्रकाशन तथा कार्यक्रमको चर्चा प्रशस्त भए पनि पुस्तक समीक्षाको संख्या केही घटेको देखियो । गत वर्षभन्दा प्रकाशित पुस्तकको संख्या कम भएर पनि यस्तो भएको हुनुपर्छ । तर *युरोपियन बुलेटिन अफ हिमालयन रिसर्च* (EBHR) जर्नलमा दुईओटा लामा समीक्षा यसै वर्ष प्रकाशन भएका छन् । यसै जर्नलको ३८ औँ अंकमा जेराड टोफफाले योगेश राजद्वारा लेखिएको *हिस्ट्री याज माइन्डस्केप: अ मेमोरी अफ द पिस्थान्ट मुभमेन्ट अफ नेपाल* र ३९ औँ अंकमा जीवन शर्माले देवेन्द्रराज पाण्डेको *लुकिङ याट डेभलोपमेन्ट यान्ड डोनर्स: एसेज फ्रम नेपाल*माथि लेखेको पुस्तकसमीक्षा प्रकाशित भयो । यसैगरी पाण्डेको पुस्तक ध्रुव सिम्बडाले 'परनिर्भरताको पराकाष्ठा' शीर्षकमा *कान्तिपुर*मा तथा मुराहरि पराजुलीले 'विदेशी सहायता एक दुर्व्यसन' शीर्षकमा *नागरिक*मा समीक्षा प्रकाशन गरे । मार्क लिक्टीले लेखेको पुस्तक *आउट हेयर इन काठमाण्डू*बारे डन मेसर्चस्मिदले लेखेको समीक्षा *इसीएस (ECS)* म्यागेजिनमा प्रकाशन भएको छ । भीम राईबाट *उच्चशिक्षामा सहभागिता: असमानताका सामाजिक आयाम* पुस्तकमाथि *द गोर्खाज* साप्ताहिकमा तथा नरेश खपाङ्गीमगरबाट *युरोपको नेपालीपत्रमा मिडिया अध्ययन* ६ माथि गरिएको समीक्षा पनि महत्वपूर्ण छन् । यसै गरी *मूल्यांकनको पूर्णांक २०३ मा नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* पुस्तकको परिचय 'बौद्धिक खेती' शीर्षकमा छापिएको छ । सामान्य रूपमा छापामाध्ययमले प्रकाशन गरेका समाचार, लेख, फिचर, सम्पादकीय र फोटो क्याप्सन हेर्ने हो भने समीक्षात्मकभन्दा पनि बढी चाहिँ 'यस्तो प्रकाशन भएको छ' र 'यो समेटिएको छ' भन्ने किसिमको जानकारीमूलक देखिन्छ ।

नरहरि आचार्य, प्रशान्त भा, दीपक थापा, डा.प्रमोद मिश्र, सञ्जीव उप्रेती, डा. शिव रिजाल र प्रा.अभि सुवेदीलगायतले आफ्नो लेखमा मार्टिन चौतारीले आयोजना गरेका सेमिनार, छलफल र पुस्तकबारे लेखेका छन् ।

९.३ बाह्य परामर्शदाताको मूल्यांकन

२०१२ को जुलाईमा ओडीसीका दीक्षिता सिलवालले मार्टिन चौतारीको वार्षिक कार्यक्रम कार्ययोजना तथा बजेट (अवाब) को मूल्यांकन गर्नुभएको थियो । उहाँले चौतारीको सबल र दुर्बल पक्ष तथा चुनौतीलाई त्यस प्रतिवेदनमा समेट्दै कमजोरी सुधारका लागि केही सुझाव पनि दिनुभएको थियो । तिनको सारांश यसप्रकार छ :

सबल पक्ष : मार्टिन चौतारीको सबैभन्दा सबल पक्ष भनेको यसले नियमित रूपमा विभिन्न विषय एवं अनुभवबारे गर्ने सार्वजनिक बहसको कार्यक्रम हो जहाँ मानिसहरू नेपाली समाज र यसको विकासको बारेमा स्वतन्त्र ढंगले छलफल गर्दछन् । मार्टिन चौतारीले चयन गरेका विषय प्रशंसनीय छन् किनभने ती सार्वजनिक चासो र महत्वका हुनुका साथै समसामयिक पनि हुन्छन् । अनुसन्धानमा आधारित प्रकाशनलाई संख्यात्मक रूपमा मात्रै नभएर गुणात्मक रूपमा पनि संस्थाको महत्वपूर्ण सबल पक्षको रूपमा लिन सकिन्छ । नियमित औपचारिक मेन्टरिङ कार्यक्रमको माध्यमबाट मार्टिन चौतारीले नयाँ पुस्ताका अनुसन्धाताहरूलाई तालिम दिएको छ जसले युवा अनुसन्धाताहरूलाई अनुसन्धान कार्यका सबै पक्षहरूमा तल्लीन बनाउँछ । साथै, मार्टिन चौतारीद्वारा ठम्माइएका अनुसन्धान सरोकारका विषय संस्थाभित्रै अनुसन्धान कार्य अभिवृद्धि गर्ने उत्तम उपाय हो । मार्टिन चौतारीले अनुसन्धानमा आधारित लेखलाई यसका जर्नल एवं किताबहरूमा प्रकाशन एवं छलफल गर्न स्थान उपलब्ध गराउँछ । साथै, समाजसँग सम्बन्धित अनुसन्धानहरूलाई प्रोत्साहन गर्न स्वतन्त्र अनुसन्धाताहरूलाई अनुसन्धान कार्य गर्न पनि लगाउँछ ।

दुर्बल पक्ष : मार्टिन चौतारी छलफल एवं बहसका लागि प्रख्यात भए पनि संस्था र यसका कार्यक्रमबारे प्रचारप्रसार अपर्याप्त नै छन् । काठमाडौँ एवं अन्य जिल्लाका सहभागीहरूबाट पनि कार्यक्रमको प्रचारप्रसारको आवश्यकता औँल्याइएको थियो । केन्द्रीय तहदेखि जिल्ला तहसम्म सार्वजनिक छलफलका कार्यक्रमहरू विस्तार गर्नुपर्ने आवश्यकता छ किनकि काठमाडौँबाहिरका सहभागीहरू मार्टिन चौतारीबाट सिक्न चाहन्छन् । तर वर्तमानमा मार्टिन चौतारीले यस्ता कार्यक्रम काठमाडौँबाहिर गर्न सीमित क्षमता र संयन्त्रका कारण सकेको छैन । मार्टिन चौतारीमा हुने छलफल संख्यात्मक (सहभागीहरूको) र गुणात्मक रूपमा सन्तुलित ढंगले हुन सकेका छैनन । संस्थामा अनुसन्धान कार्यलाई एकत्रित गर्नका लागि प्रक्रियागत ढंगमा विषयवस्तु ठम्याउन र निर्धारण गर्न स्पष्ट संयन्त्रको अभाव छ । मार्टिन चौतारीले मिडियाको मानव संसाधन सशक्तीकरण गर्न आउटपुट नं. ५ अन्तर्गत तय गरेका क्रियाकलापहरूलाई पुनरावलोकन गर्नुपर्छ । यो योजनाको शीर्षकअन्तर्गत छुट्याइएका क्रियाकलापहरूले मिडियामा प्रत्यक्ष रूपमा बढेको मानव संसाधनलाई जायज ठहर गर्दैन । संस्थाले “जनताका तात्कालिक जीविका”लाई असर पार्ने गरी स्पष्ट रूपमा सम्बोधन गरेर कुनै पनि क्रियाकलाप सञ्चालन गरेको छैन । अन्त्यमा, मार्टिन चौतारीले आफ्नो कार्यालयको क्षेत्र बढाउनुपर्ने आवश्यकता छ । विशेषगरी पुस्तकालय पुनः व्यवस्थित गर्नुपर्दछ किनकि पुस्तक राख्न एवं आगन्तुकहरू बस्न र पढ्नका लागि पर्याप्त स्थानको अभाव छ । आर्थिक दिगोपनाका लागि रणनीतिक साभेदारीका माध्यमबाट आर्थिक संकलन गर्न संस्थासँग सीमित क्षमता हुनु पनि कमजोरी हो । यसर्थ संस्थाको आर्थिक दिगोपनाका लागि काम गरिनुपर्छ ।

सुझाव

मार्टिन चौतारीका धेरै सबलताहरूका बावजुद पनि यसले केही चुनौतीसँग मुकाबिला गर्न केही सुधार गर्नुपर्दछ । कार्य क्षमता अभिवृद्धि गर्न र चुनौतीसँग जुध्न निम्नलिखित सुझाव औँल्याइएका छन् :

- मार्टिन चौतारी र यसका कार्यक्रमलाई प्रचारप्रसार गर्नुपर्ने,

- मार्टिन चौतारीले उपत्यकाभन्दा बाहिरको उपस्थितिलाई विविधीकरण गर्नुपर्ने,
- संस्थाको आर्थिक दिगोपनाका लागि योजना आवश्यक,
- अनुसन्धान कार्यलाई एकत्रित गर्नका लागि संयन्त्रको विकास,
- नीति तथा अनुसन्धान थिंक ट्यांक अगुवाका रूपमा स्थापित हुन सञ्जालको अभिवृद्धि गर्नुपर्ने,
- अनुसन्धान परामर्शदाता, राष्ट्रिय पहिचानबारेको समसामयिक छलफल, मिडियासम्बन्धी कार्य र प्रकाशनलाई निरन्तरता दिनुपर्ने,
- राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको सहकार्यलाई निरन्तरता दिनुपर्ने,

१०. प्रभावकारिता

मार्टिन चौतारी मूलतः विभिन्न विषयमा सार्वजनिक छलफल, अनुसन्धान र अनुसन्धानात्मक कृतिको प्रकाशन गर्ने संस्था हो । विश्वविद्यालयको छोटो इतिहास, अध्ययन-अनुसन्धानको कमजोर पृष्ठभूमि, अध्ययन संस्कृतिको अभाव भएका कारण नेपाली प्राज्ञिक परम्परा कमजोर छ । यस्तो अवस्थामा तर्कमा/अनुसन्धानमा आधारित छलफल र बहस कमजोर हुन्छन्, त्यसलाई केही हदसम्म मार्टिन चौतारीका छलफल, अनुसन्धान र प्रकाशन गरेका जर्नल र पुस्तकहरूले पूरा गर्ने केही प्रयास गरेको छ, जसलाई मार्टिन चौतारीको समग्र प्रभावको रूपमा लिन सकिन्छ । मार्टिन चौतारीका कामबारे सार्वजनिक तहमा विभिन्न व्यक्ति वा संस्थाले दिएका प्रतिक्रियालाई आधार लिँदै यो भन्न सकिन्छ, उदाहरणका लागि *मूल्यांकन* मासिक, पूर्णांक २०३ ले मार्टिन चौतारीले प्रकाशन गरेको *नेपाली राष्ट्रियता : चिन्तन र अभिव्यक्ति* पुस्तकबारे लेख्छ : 'समकालीन नेपाली समाजमा बौद्धिक बहसको अलि गतिलो फोरमको पहिचान बनाएको मार्टिन चौतारीले पछिल्लो चरणमा गतिला पुस्तक प्रकाशकको पनि पहिचान बनाएको छ' । यसै गरी चौतारीबाट प्रकाशित पुस्तक र जर्नललाई सार्वजनिक वृत्तमा परिचित व्यक्तिहरूले बारम्बार उल्लेख गर्नुलाई मार्टिन चौतारीको प्रभाव मान्न सकिन्छ ।

विभिन्न विषयमा सम्मेलन, कार्यशाला, सेमिनार र अनुसन्धान गर्ने काम सबै नै प्राज्ञिक खालका हुने कारणले प्रभाव ठ्याक्कै यही पथ्यो भनेर किटान गर्न त गाह्रो छ । तर हालैका वर्षमा चौतारीका अनुसन्धाताहरूले आफ्नो अनुसन्धानलाई देशभित्र र देशबाहिर हुने विभिन्न सम्मेलन र कार्यशालामा प्रस्तुत गर्ने काम बढेर गएको छ । यस्ता कार्यले नेपालसम्बन्धी विभिन्न विषयमा गरेका अनुसन्धानबाट नेपालका बारेमा जान्न चाहने जोकोहीलाई पनि लाभ पुगेको विश्वास गर्न सकिन्छ । यस्ता कामले प्राज्ञिक परम्परालाई मजबुत बनाउने गर्छ जुन चौतारीको पहिलो प्रभावको रूपमा लिन सकिन्छ । यसै आर्थिक वर्षमा मात्रै मार्टिन चौतारीका अनुसन्धाताबाट विभिन्न विषयमा गरी भन्ने दुई दर्जन शीर्षकमा अनुसन्धान भएका छन् र त्यसमध्ये केही अनुसन्धानपत्रहरू स्वदेश र विदेशमा आयोजित विशेष सम्मेलन र कार्यशालामा प्रस्तुत भएका छन् : जसको प्रभाव नेपाली 'अध्ययन-अनुसन्धान परम्परा'मा पछिसम्म हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ (हेर्नुहोस् अनुसूची १०.१) । मार्टिन चौतारीका दुई जना अनुसन्धानकर्ताहरूलाई त्रिविको समाजशास्त्र/मानवशास्त्र केन्द्रीय विभागको नयाँ एमफील कार्यक्रमका लागि दुई शीर्षकका पाठ्यक्रम तयार गर्न अनुरोध गरिएबाट पनि चौतारीको बौद्धिक र प्राज्ञिक छवि भल्किन्छ ।

दोस्रो प्रभावका रूपमा चौतारीले गर्ने छलफलका कार्यक्रमलाई लिन सकिन्छ । मार्टिन चौतारीको आफ्नै हातामा भएका विभिन्न नियमित अनुसन्धानमा आधारित छलफललाई आधार मानेर पत्रपत्रिकामा लेख तथा सम्पादकीय प्रकाशित भए । उदाहरणका लागि, मार्टिन चौतारीका लागि रुही तिवारीले गरेको 'मुख्यधारका अंग्रेजी दैनिकमा मिडियामा ग्रामीण रिपोर्टिङ'को अनुसन्धान र मार्टिन चौतारीमै त्यससम्बन्धी ७ जुन २०१२ मा भएको छलफललाई आधार मान्दै १३ जुन २०१२ मा *रिपब्लिका* दैनिकले मुख्यधारको मिडियामा ग्रामीण रिपोर्टिङको

अवस्थाबारे सम्पादकीय लेख्यो । *द काठमाण्डू पोष्ट*का प्रधान सम्पादक अखिलेश उपाध्यायले आफ्नो पत्रिकाको पहिलो पृष्ठमा २५ जुन २०१२ मा प्रकाशित रिपोर्ट 'Where taking the sick to hospital costs a whopping RS 150,000' उक्त छलफलकै प्रभाव भनेर इमेल पठाए ।

परिवर्तित सन्दर्भमा नेपाली राष्ट्रियताबारे भन्डा, प्रतीक र विभूति के हुने भन्ने बारेमा देशभरि नै चलाएको राष्ट्रियताबारेको छलफलले समुदायमा यसबारे जनमत निर्माणको अवस्था सिर्जना गर्‍यो । यसै गरी चौतारीले प्रकाशन गरेको पुस्तक *नेपाली सेना* र देशका विभिन्न स्थानमा मानव सुरक्षासम्बन्धी छलफलले राष्ट्रिय सेनाको आकार, सैन्य खर्च र सैनिकीकरणको विषयलाई सार्वजनिक छलफलमा ल्यायो । यसलाई मार्टिन चौतारीका छलफलको प्रभावकारिताका रूपमा उल्लेख गर्न सकिन्छ ।

यसै गरी उपत्यकाबाहिर सञ्चालन भएका 'नेपाली राष्ट्रियता र मानव सुरक्षा'बारेका छलफललाई स्थानीय दैनिक/साप्ताहिक पत्रिका र एफएमले प्रमुख समाचार बनाएको देखिन्छ । जस्तै : नेपाली राष्ट्रियतासम्बन्धी दाङ र सुर्खेतमा भएका क्षेत्रीय छलफल र मानव सुरक्षासम्बन्धी सप्तरीमा भएको स्थानीय छलफललाई त्यहाँका अधिक पत्रिकाले पहिलो पृष्ठमा प्रमुख समाचार बनाए । यसबाट के भन्न सकिन्छ भने मार्टिन चौतारीका यस्ता छलफलहरू स्थानीय तहमा प्रभावकारी छन् ।

मार्टिन चौतारीका छलफल अनौपचारिक र खुला शैलीका हुन्छन्, जहाँ सबैले आफ्नो कुरा खुलेर राख्न पाउँछन् । अरूका कुरा सुन्ने र त्यसमा आफूलाई लागेका कुरा भन्न पाइने भएकाले यस्ता छलफलले बहसमा भाग लिन आउने वक्ता र सहभागी दुवैलाई फाइदा हुने गर्छ । यस्ता छलफलबाट अनुसन्धाताले आफ्नो अनुसन्धानलाई अगाडि बढाउन सहयोग पुगेको कुरा बताउने गरेका छन् । साथै छलफलमा पटकपटक भाग लिन पाएका कारण आफूलाई विभिन्न विषयमा फाइदा भएको सहभागीहरूले बताउने गरेका छन् ।

चौतारीले प्रकाशन गर्ने पुस्तक वा अन्य प्रकाशनमा समाविष्ट लेखहरूलाई प्राज्ञिक प्रयोजनले आफ्ना अनुसन्धान तथा लेखनीमा उद्धृत गर्ने चलन पनि निकै देखिन थालेको छ । साथै, विश्वविद्यालयका पाठ्यक्रम तथा अन्य सरकारी निकायका *नीतिपत्र*हरूमा पनि चौतारीबाट गरिएका कामलाई समावेश गर्ने गरिएको कतिपय उदाहरणहरू प्रत्यक्ष देख्न पाइन्छ । जस्तो : दिल्लीस्थित भारतीय प्रकाशक सेजबाट सन् २०१२ मा प्रकाशित लोकराज बरालको *Nepal Nation-state in the Wilderness: Managing State, Democracy, and Geopolitics* पुस्तकमा मार्टिन चौतारीले तयार गरेको *नीतिपत्र*बाट दुई लामा तालिका उद्धृत छन् । यसै गरी *नीतिपत्र*मा समाविष्ट सामग्रीहरू उपयोगी भएको भनी विभिन्न दातृनिकाय र पूर्वसभासदहरूले प्रत्यक्ष-परोक्षरूपमा हामीलाई प्रतिक्रिया र सुझाव दिएका छन् ।

यस्तै, यहाँबाट प्रकाशित विभिन्न पुस्तकहरू जस्तो, *नेपालमा गरिवीको बहस, Education in Nepal, Suitably Modern : Making Middle-Class Culture in Kathmandu* आदि पुस्तक विश्वविद्यालयका पाठ्यक्रममा स्रोत पुस्तकका रूपमा राखिएका छन् । मार्टिन चौतारीका अनुसन्धाताबाट विभिन्न पत्रपत्रिकामा विभिन्न लेख प्रकाशित छन् । यसै गरी २ जुलाई २०१२ मा *द काठमाण्डू पोष्ट*ले मार्टिन चौतारीका अनुसन्धान निर्देशक प्रत्युष वन्तसँग नेपाली मिडियासम्बन्धी गरिएको लामो अन्तर्वार्ता छापेको छ । यसै गरी मार्टिन चौतारीका अनुसन्धाताहरूलाई विभिन्न देशका विश्वविद्यालय र कलेजमा आमन्त्रित प्राध्यापकका रूपमा बोलाउने कार्य बढेको छ ।

मार्टिन चौतारीले स्थापना गरेको पुस्तकालय तथा मिडिया सेन्टरको महत्व र सान्दर्भिकता बढ्दै गएको कुरा यसका प्रयोगकर्ताको बढ्दो संख्याले देखाउँछ । विश्वविद्यालयमा अध्ययन गर्ने नेपाली विद्यार्थीको धेरै किताब किन्न नसक्ने कमजोर क्रयशक्ति, नेपाली पुस्तक बजारमा समाजविज्ञानका गतिला पुस्तकहरूको अभाव, र पत्रकारिता तथा आमसञ्चार पढाइ हुने कलेजहरूको कमजोर पुस्तकालयलाई चौतारीको सार्वजनिक पुस्तकालयले केही हदसम्म थगने विश्वास गर्न सकिन्छ । मार्टिन चौतारीको पुस्तकालयमा मिडिया र समाजविज्ञानको ठूलो स्रोत उपलब्ध छ भन्ने

महसुस सम्बन्धित विषयमा चासो राख्ने प्रयोगकर्तालाई भएको छ, यही कारणले स्वतन्त्र अनुसन्धानकर्ता, समाजविज्ञानका विद्यार्थीदेखि मिडियाबारे अनुसन्धान गरिरहेका स्वतन्त्र व्यक्तिहरूको उपस्थिति मार्टिन चौतारीको पुस्तकालयमा बढ्दै गएको छ । यसका साथै मार्टिन चौतारीबाट प्रकाशित पुस्तक अन्य संस्थाबाट प्रकाशित भएका पुस्तक आपसमा साट्ने प्रक्रिया सुरु भएको छ ।

मार्टिन चौतारीले बाहिरका अनुसन्धानकर्ताहरूलाई विभिन्न किसिमका सहयोग वा तालिम दिने कामको प्रभाव पनि देखिन थालेको छ । यसले भर्खर अनुसन्धानको क्षेत्रमा प्रवेश गरेका अनुसन्धानकर्ताहरूलाई लक्षित गरी प्रदान गरेको अनुसन्धान तथा प्रकाशनको अवसरका कारण केही व्यक्तिहरूले आफ्नो करियर यसै क्षेत्रमा बनाउने प्रयास गरिरहेको पनि देखिन्छ । चौतारीको मिडिया अनुसन्धान फेलोसिप तथा उच्चशिक्षामा समावेशीकरणसम्बन्धी अनुसन्धान फेलोसिप कार्यक्रमअन्तर्गत छनौट भई अनुसन्धान गरेका, *मिडिया अध्ययन* जर्नलमा आफ्नो लेख प्रकाशन गरेका कतिपय व्यक्तिहरूले अनुसन्धानको कामलाई निरन्तरता दिँदै अन्यत्र पनि अनुसन्धान र लेख तथा पुस्तक प्रकाशनलाई निरन्तरता दिइरहेका छन् ।

मार्टिन चौतारीले पछिल्लो समयमा आफ्नो कामको प्रकृतिलाई ध्यान दिँदै यस्तै काम गर्ने संस्थाहरू त्यसमा पनि विशेषतः विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यलाई जोड दिइएको छ । यसवर्ष मार्टिन चौतारीले त्रिवि इतिहास केन्द्रीय विभाग, त्रिविअन्तर्गत धवलागिरी बहुमुखी क्याम्पस (बाग्लुङ), काठमाडौँ विश्वविद्यालयको भाषा तथा आमसञ्चार विभाग, क्योटो विश्वविद्यालय (जापान), इडनवर्ग विश्वविद्यालय (युके), र द स्कूल अफ ओरिएन्टल एन्ड अफ्रिकन स्टडीज (सोआस, युके) जस्ता विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यमा विभिन्न काम गरेको छ । साथै मार्टिन चौतारीले नेपाल पोलेसी रिसर्च नेटवर्क, साउथ एसिया इन्स्टिच्युट अफ एडभान्स स्टडीज, सेन्ट्रल एसोसिएसन अफ साइकोली स्टुडेन्ट, र जनमुखी शिक्षा समूहजस्ता संस्थासँगको सहकार्यमा छलफल कार्यक्रम गर्‍यो । यसै गरी काठमाडौँबाहिर भएका नेपाली राष्ट्रियता र मानव सुरक्षाका अधिक छलफल कार्यक्रम जिल्लास्थित नेपाल पत्रकार महासंघ र गैरसरकारी महासंघको सहकार्यमा भयो । यस्ता विश्वविद्यालय र संस्थाहरूको सहकार्यबाट मार्टिन चौतारीको 'पब्लिक भिजिविलिटी'को प्रभावकारिता बढेको छ ।

उपर्युक्त प्रभाव उदाहरणसहित देखाउन सकिने केही मात्र हुन् भने अप्रत्यक्ष रूपमा अन्य खालका प्रभाव पनि परेका हुन सक्छन्, जुन हाम्रो जस्तो प्राज्ञिक काम गर्ने संस्थाको गतिविधिको विशेषताले भन्न र देखाउन गाह्रो छ ।

११. कार्यसमिति

यही आ.व. मा कार्यकारी समितिका सदस्य रहँदै आउनुभएका धर्म स्वर्णकार, मधुसुदन सुवेदी, संगीता पाण्डे र सिर्जना सुब्बाको कार्यावधि समाप्त भएको थियो । साधारणसभाले मधुसुदन सुवेदी, संगीता पाण्डे र सिर्जना सुब्बालाई पुनः कार्यकारी समितिमा छनौट गर्‍यो भने धर्म स्वर्णकारको स्थानमा सुशील मैनालीलाई कार्यकारी समितिको सदस्य पदमा छनौट गर्‍यो ।

आ.व. २०६८/६९ का लागि मार्टिन चौतारीको कार्यसमिति यसप्रकारको रहेको छ :

अध्यक्ष	:	सेरा तामाङ
सचिव	:	प्रत्यूष वन्त
कोषाध्यक्ष	:	सिर्जना सुब्बा
सदस्य	:	मधुसुदन सुवेदी, संगीता पाण्डे, अनुभव अजित र सुशील मैनाली

अनुसूची १

Regular Discussions Series

Sunday Research Seminar

17 July 2011

Constructing the Image of "Madan Bhandari" after the Dasdhunga Accident
Ramesh Rai, Researcher, Martin Chautari

31 July 2011

Chaitanya Mishra's Badalindo Nepali Samaj
Pratyoush Onta, Martin Chautari, Rajendra Maharjan, Freelance Writer, Bhim Prasad Bhurtel, Executive Director, NESAC

7 August 2011

Opted-out Community Schools: Media Potrayal and Practice in the Field
Sita Bhattarai and Yam Pun, Researchers, Martin Chautari

14 August 2011

Structure of Online/E-Journal and Editing Processes
Man Bahadur Khattri, Head, Department of Sociology/Anthropology, Dhawalagiri Multiple Campus, Baglung

21 August 2011

Socio-Cultural Environment and Children's Learning and Development: A Study in Nawalparasi, Nepal
Meenakshi Dahal, M.Phil Student, Kathmandu University

18 Sept 2011

Guthiars: Makers and Maintainers of Newar Performance Culture
Gautam Maharjan, M.Phil, Tribhuvan University

25 Sept 2011

Federalism: Some Issues in a Debate
Sanjaya Serchan, Researcher

16 Oct 2011

Sherpa Perceptions of Climate Change: Exploring the Case of Pharak
Pasang Yangjee Sherpa, PhD Candidate, Washington State University, USA

23 Oct 2011

Remnants of Revolutionary Education
Bhaskar Gautam, PhD Candidate, Kyoto University, Japan

30 Oct 2011

Why They Go? How They Go? And What about those Left Behind? A Study of Migration in Gwaldaha
Gaurav KC, Researcher

6 Nov 2011

Higher Education and Dalit Identity
Pragya Shrestha, Research Fellow, Martin Chautari

13 Nov 2011

Big and Small Men: Daku-s, Military Labor, and the State in the Nepal-India Borderland, 1820-1850
Catherine Warner, PhD Candidate, University of Washington, USA

20 Nov 2011

Discussion on Tara Lal Shrestha's *Book Shakti, Srashta ra Subaltern*
Geeta Tripathi, Critic and Archana Thapa, Writer

27 Nov 2011

Discussion on Book Emerging Security Challenges of Nepal (Edited by Rajan Bhattarai and Geja Sharma Wagle)
Bishnu Sapkota, Conflict Analyst, and Sharad Ghimire, Researcher, Martin Chautari

4 Dec 2011

Reservation in Public Service and Higher Education Aspirations of Janajati Youth
Bhim P. Rai, Research Fellow, Martin Chautari

11 Dec 2011

Ethnicity and Federalism in Nepal: A Case Study of Proposed Magrat Province
Tuk Thapa, Researcher, Nepal Center for Contemporary Studies

18 Dec 2011

What if a River Returns: A Reflection on Historical Sources
Yogesh Raj, Public Life and Public Knowledge Fellow, Martin Chautari

25 Dec 2011

History of Trade Union Movement in Readymade Garment Industry Nepal
Mallika Shakya, University of Oxford

1 Jan 2012

Women in Higher Education in Nepal: Policy Discourse
Radha Devi Ghimire, Research Fellow, Martin Chautari

8 Jan 2012

Towards Financial Self-Reliance for Civil Society Organizations
Richard Holloway, PRAN Coordinator, World Bank, Nepal

15 Jan 2012

Anthropological Analysis of Doctor-Patient Relationship: A Case Study in Shahid Gangalal National Heart Centre
Orbindra Bahadur Chand, Lecturer, Om Health College

22 Jan 2012

Health Services in Rural Nepal and the Work of the Nick Simons Institute
Dr. Mark Zimmerman, Executive Director, Nick Simons Institute

29 Jan 2012/ 15 Magh 2068

Politico- Economic Dimensions of Marginalization and the Art of Resistance Among the Musahars of East-Central Tarai
Madhu Giri, Lecturer, Bhaktapur Mutiple Campus

5 Feb 2012

Madheshi Dalit Women in Higher Education: Prospects and Challenge
G.B. Nepali, Research Fellow, Martin Chautari

19 Feb 2012

Abolition of Kipat and its Socio-cultural and Political Consequences amongst the Limbu
Pauline Limbu, Anthropologist

4 March 2012

'Satisfied with My Job'— How are They? : The Case of Female Construction Workers in Nepal
Seika Sato, PhD, Teikyao University, Japan

11 March 2012

Future Aspirations of Educated Nepali Youth in Kathmandu
Andera Koelbel, D.Phil., University of Oxford

18 March 2012

Discussion on Meena Acharya's paper '*Nepalko Mahila Andolanka Parivartit Sandarva: Ek Vivechana*'
Dr Renu Rajbhandari, Women Right Activist

25 March 2012

Current Scenario of Heart Disease in Nepal
Samjhana Shakya, Public Health Officer, Shahid Gangalal National Heart Centre

8 April 2012

From Dalits to Non Dalit? Challenges to Inclusion of Newar Dalits
Mahesh Raj Maharjan, Researcher

15 April 2012

Evaluating Effectiveness of Aid for Trade in Nepal: What does Evidence Suggest?
Ratnakar Adhikari, South Asia Watch on Trade, Economics and Environment

22 April 2012

Dalits in Nepali Literature Curricula
Bishnu Prasad Acharya, Lecturer, Tribhuvan University

6 May 2012

Effects of Private Educationscapes on Public Schooling in Nepal
Pramod Bhatta and Shak Bahadur Budhathoki, Researchers, Martin Chautari

13 May 2012

Transformations of Nepali Nationalism: Historical Perspective
Monika Timsina, Lecturer, Padma Kanya Campus

27 May 2012

Occupational Shift and Livelihood Change: A Case Study of Pahari Community
Ruby Shakya, Research Apprentice, SIRF

3 June 2012

'Education as a Poisoned Chalice (?)'
Shrochis Karki, D. Phil., Candidate, University of Oxford

10 June 2012

Ruptures and Repairs Approach to Nepali History: Preliminary Remarks

Yogesh Raj, Fellow, Public Life and Public Knowledge, Martin Chautari

17 June 2012

Policy Discussion Series jointly organized by MC, SIAS and NPRN

Linking Research with Policy Making in Nepal

Dr. Hari Dhungana, Executive Director, Southasia Institute of Advanced Studies

24 June 2012

Doctoral Training in Sociology in Various Countries: Comparative Experiences and their Implications for the Practice of Sociology in Nepal

Panel Discussion: Chudamani Basnet, USA; Meeta S. Pradhan, USA; Ramesh Parajuli, Germany; Pramod Bhatta, Japan; Dinesh Prasain, India and Uddhab P. Pyakurel, India

1 July 2012/17 Asar 2069

New Perspectives on Ethnic Exclusion and Tarai-Madhesh: Landlordism, Labour and the State in the Biratnagar Industrial Belt
Fraser Sugden, Researcher, International Water Management Institute

8 July 2012/24 Asar 2069

Health Benefits from Air Pollution Reduction in Kathmandu Valley

Naveen Adhikari, Lecturer, Tribhuvan University

15 July 2012/31 Asar 2069

An Exploration of Changing Understandings of Development and their Implications for the Wellbeing of Individuals, the Community and the Natural Environment in a Village Community in the Far West of Nepal

Joanna Nair, Research Student, University of East Anglia, UK

Tuesday Discussion Series

19 July 2011

Women in Nepali Theater

Nisha Sharma, Aarohan

26 July 2011

Art in Photo Journalism

Bikash Rauniyar, Photo Journalist

2 August 2011

Book Discussion

Kanakmani Dixit's Peace Politics in Nepal

Purustum Dahal, Writer

9 August 2011

What is Happening in Nepal?

Carter Center's Observation of Nepali Peace and Constitution Process

Sarah Levit-Shore, Country Representative, Carter Center

16 August 2011

Engineering Chitwan (1950-2010): Research on Engineering Cultures in the Water Sector in Nepal from a History/Gender

Perspective

Janwillem Liebrand, PhD Researcher, Wageningen University, the Netherlands

23 August 2011

Deepak Chaudhary's Book *Tarai/Madhesh of Nepal: An Anthropological Study*
Bijay Mishra, Tribhuvan University

30 August 2011

Art Discussion Series

Performing Aspirations: Marginality and Dreams of Equality in Nepali *Lok Dohori*
Dr. Anna Stirr, Institute of Social and Cultural Anthropology St John's College, University of Oxford

6 Sept 2011

Book Discussion Series

Michael Hutt's Book *The Life of Bhupi Sherchan: Poetry and Politics in Post-Rana Nepal*
Prakash Subedi, Lecturer, Tribhuvan University

13 Sept 2011

The Transformation of Political Party: Intra-party struggle of the Maoist
Jhalak Subedi, Political Analyst and Other

20 Sept 2011

Aahuti's Book *Nepalma Varnabyabastha ra Barga Sangharsha*
M.L. Nepali, Dalit Activist

27 Sept 2011

Art Discussion Series

Kathmandu to Fukuoka
Jupiter Pradhan, Artist

18 Oct 2011

Discussion on Krishna Prasad Bhattarai's Autobiography *Mero Ma* and Girija Prasad Koirala's Memoir *Aafnai Kura*
Ramesh Parajuli, Martin Chautari

1 Nov 2011

Book Discussion Series

Patricia McCormik's Novel *Sold*
Rojina Sitaula, Martin Chautari

8 Nov 2011

What is Happening in Nepal?

Nepali Politics after Seven-Point Deal
Prakash Jwala, Leader, Communist Party of Nepal (Unified Marxist Leninist)

15 Nov 2011

The Challenges of Making Bibliographies in Nepal for Librarians and Researchers
Yadab Chandra Niraula, Chief, Nepal National Library; Bijaya Kumar Pokhrel, Librarian, DAV School; Sujen Man Maharjan, Student, TU and Kailash Rai, Martin Chautari

22 Nov 2011

Nepal's 2011 Census and the Demographic Changes
Minraj Adhikari, Lecturer, Tribhuvan University

29 Nov 2011

Art Discussion Series

Cruel Radiance: An Intersubjective Focus on the Person in Avant-Documentary
Stephanie Spray, Fulbright-Hays Scholar and PhD Candidate, Harvard University, USA

6 Dec 2011

Demographic Trends Across the High Himalaya: What We Know, and Why It Matters
Dr Geoff Childs, Washington University, USA

13 Dec 2011

Producing Efficacious Medicines: Quality, Potency, Lineage and Critically Endangered Knowledge
Dr. Sienna R. Craig, Dartmouth College, USA

20 Dec 2011

Discussion on *Hetchakuppa*, A Novel by Rajan Mukarung
Sabitra Rai, Journalist, and Ramesh Rai, Martin Chautari

27 Dec 2011

Art Discussion Series

In Retrospect: Art Education in Pune
Supriya Manandhar, Artist

10 Jan 2012/ 26 Pous 2068

What is Happening in Nepal?
Current Debates on Constitution Making in Nepal
Krishna Khanal, Professor

17 Jan 2012

Discussion on Abhaya Shrestha's Book *Teshro Kinara*
Brabinkumar, Writer

24 Jan 2012

Writing Novel: My Experiences
Dr. Dhurba Chandra Gautam, Novelist

31 Jan 2012/ 17 Magh 2068

Art Discussion Series

Master Degree in Fine Arts: Experiences and Expressions
Arjun Khaling, Painting; Bhuvan Thapa, Scripture and Bhishan Rajbhandari, Print Making

7 Feb 2012

Book Discussion Series

Discussion on Khagendra Sangraula's *Aphnai Ankhako Layama*
Krishna Dharabasi, Writer

14 Feb 2012

What is Happening in Nepal?

State Restructuring Commission's Reports: Experiences of a Minority Member
Dr. Ramesh Dhungel, Member, High Level State Restructuring Commission

21 Feb 2012

Human Dimensions of Conservation: A Discussion of Approaches and Applications
Terilyn D. Allendorf, PhD, Honorary Fellow, Nelson Institute for Environmental Studies, UW-Madison

28 Feb 2012

Art Discussion Series
Cinema is a Moving Illusory 3-Dimension Form
Sophia L. Pande, Artist

6 March 2012

The Expression of 'I' in Nepali Women's Literary Writing: A Selective Reading
Dr. Anita Dhungel, Associate Professor, Tribhuvan University

13 March 2012

Revisiting Nepali Women Movement
Meera Dhungana, Advocate, Forum for Women, Law and Development; Uma Badi, Leader, Badi Movement and Nirmala Dhungana, General Secretary, Women for Human Right (WHR)/Associate Professor, Tribhuvan University

20 March 2012

Writing Women's Biographies: Challenges in the Nepali Context
Manju Thapa and Sushila Shrestha, Writers

27 March 2012

Art Discussion Series
The Problems that I didn't Face
Swasti Rajbhandari, Graphic Designer

3 April 2012

'Glorious Story': Memoirs of Maoist Women
Kailash Rai, Researcher, Martin Chautari

10 April 2012

What is Happening in Nepal?
Constitution Writing: The Role of Supreme Court
Govinda Bandi, Advocate

17 April 2012

Book Discussion Series
Sanjeev Uprety's *Sidhanta Ka Kura*
Puspa Raj Acharya, Lecturer, TU and Basanta Basnet, Columnist, Nagarik Daily

24 April 2012

Art Discussion Series
Reviewing: 'Redefining Kathmandu Valley'
Kurchi Das Gupta, Resident Artist; Nichal Oli, Art Reviewer and Sharareh Bajracharya, Art Educator

8 May 2012

What is Happening in Nepal?

Current Political Scenario and the Challenges of Drafting New Constitution

Shyam Shrestha, Political Analyst

15 May 2012/2 Jeth 2069

Book Discussion Series

Discussion on Dhruva Kumar's *Electoral Violence and Volatility in Nepal*

Dhruva Simkhada, Journalist, Kantipur Daily

22 May 2012

Music Scenario and Music Policy in Nepal

Aavaas, Member Secretary, Nepal Academy of Music and Drama

29 May 2012

Art Discussion Series

Identity-making: The Process of Building Communal Narratives

Ms Arun Storrs, Visual Artist, USA

5 June 2012

Discussion on Gaura Parsain's *Mera Jeevan Ka Pana*

Basudev Adhikari, Critic/Director, Nepal Rastra Bank and Kailash Rai, Researcher, Martin Chautari

12 June 2012

What is happening in Nepal?

Death of the Historic CA and the Road Ahead

A Round Table with Former CA Members and Political Analysts

Participating CA Members: Gagan Thapa, NC; Rabindra Adhikari, CPN-UML; Lokendra Bista, UCPN -M and Sarita Giri,

Sadbhawana and Political Analysts: CK Lal, Narayan Wagle and Jhalak Subedi]

19 June 2012

Changing Traditional Management and Marketing of Allo: A Study of the Chhantyal Community of Myagdi District

Yam Pun, Researcher, Martin Chautari

26 June 2012

Art Discussion Series

Escape - In Search of Freedom

Pranay Shakya, Artist

3 July 2012/19 Asar 2069

Book Discussion Series

Discussion on Kumar Nagarkoti Book *Mokshanta Kathmandu Fever*

Rajkumar Baniya; Journalists

10 July 2012 / 26 Asar 2069

What is Happening in Nepal?

The Politics of the Political Fragmentations in Nepal

Krishna Hachhethu, Political Scientist; Rajendra Maharjan, Political Analyst; Rajkumar Kamat, Journalist, The Himalayan Times

Media Discussion Series

4 August 2011

Music Royalty and Its Distributions

Shree Purush Dhakal, Chair, Music Royalty Collection Society Nepal

11 August 2011

Why was Panchvati Banned in Panchayat?

Prakash Sayami, Film Director

25 August 2011

State of Book Distribution in Nepal

Dinesh Ghimire, Distributor, Himal Kitab and Rudra Neupane, Sajha Prakashan

1 Sept 2011

Rabindra Mishra's Book *Bhumadhya Rekha*

Rabindra Mishra, Writer/Journalist

8 Sept 2011

Scope of Film Marketing in Nepal

Kshitiz Adhiraj, Documentary Open School

15 Sept 2011

Political Economy of Birgunj's Radio

Krishna Adhikari, Independent Researcher

22 Sept 2011

Popular Television Program Formats in Nepali Television Channels

Deepa Gautam, Nepal Television

20 Oct 2011

Issues of Janajati Movement in Post Referendum Nepali Media

Harsha Man Maharjan, Researcher, Martin Chautari

3 Nov 2011

Demand of Specialized Magazine in Nepal

Binod Poudel, Editor/Publisher, Autobazar

10 Nov 2011

Film Journalism in Nepal: An Overview

Bijaya Ratna Tuladhar, Film Journalist

24 Nov 2011

Ram Sharan Darnal's Contribution to Nepali Music Research

Ram Prasad Kadel, Founder, Nepali Folk Musical Instrument Museum; Padam Sundas, President, Dalit Sahitya Tatha Sanskriti

Kendra and Bhagatsingh Bagdas, Musician

1 Dec 2011

Classification of Nepali FM Radios and Implementation Challenges

Devraj Humangain, Researcher, Martin Chautari

8 Dec 2011

Attraction and Repulsion of Journalists in Nepali Television Industry

Tika Ram Yatri, TV Journalist; Manisha Gauchan and Durga Prasad Dulal, Former TV Journalists

29 Dec 2011

News Hawkesr: Tales and Perils

Group Discussion led by Lilanath Gautam, Ex. Hawker

5 Jan 2012/ 21 Pus 2068

'Nepali Army' in Nepali Media: A Case Study of Mulayankan and Himal Khabarpatrika

Devendra Uprety, Martin Chautari

12 Jan 2012

Effectiveness of Press Council Nepal

Narayan Prasad Sharma, Chairperson, Press Council Nepal

19 Jan 2012

Nepali Music Market

Samipya Timsina, Executive Director, Shelroti.com

2 Feb 2012

Open Discussion on the Future of 'Media Discussion Series'

Discussion will be led by Harsha Man maharjan, Martin Chautari

16 Feb 2012

Reasons behind the Price Hike in Some Broadsheet Dailies

Prem Kanal, Associate Editor, Republica

1 March 2012

Challenges of being journalist women in Nepal

Harikala Adhikari, Gorkhapatra, Manteswori Rajbhandary, Ujyaalo 90 Network, and Anita Siwakoti, Sukrabar

15 March 2012

Discussion on Jhamak Ghimire's Writings

Bindu Sharma, Lecturer, Ratna Rajya Laxmi Campus

22 March 2012

Screening of Tears of Fears (Nepal, 2010, 30mins) directed by Shabnam Mukhiya and Gufa (Nepal, 2010, 15mins) directed by

Shova Manandhar

Shova Manandhar, Director

29 March 2012

Challenges of New Music Artists

Rita Baraili and Meera Ranabhat, Singer and Musician

5 April 2012

Media in the News 2010: A Study

Jagdish Pokhrel, Media Analyst, Media Foundation

12 April 2012

Dr. Tara Nath Sharma on his Writing
Dr. Tara Nath Sharma Writer/Critic

3 May 2012

Maoist Magazines after Peace Process

Lekhnath Neupane, Editor, Samayabodh and Sudharsan Mangol, Editor, Communist Outlook

31 May 2012

Nationalism's Appropriation of Modernity in Maitighar and Anagarik

Bal Bahadur Thapa, Lecturer, Tribhuvan University

7 June 2012

Rural Reporting in Contemporary Mainstream English Print Media in Nepal

Ruhi Tewari, Independent Researcher and Akhilesh Upadhyay, Editor, The Kathmandu Post

21 June 2012

Kamal Mani Dixit on his Writing

Kamal Mani Dixit, Writer

28 June 2012

Necessity and Possibility of Public Service Broadcasting in Nepal

Laxman Humagain, News Editor, Nepal Television

5 July 2012/21 Asar 2069

Film Show and Discussion

Samrath Kharel's *Nhuchhe Sir* (Nepal, 2012)

Samrath Kharel, Director

12 July 2012 / 28 Asar 2069

Sex in Nepali Cinema: Aesthetics or Nudity

Nischal Basnet, Director, Loot; Arjun Kumar, Producer, Chapali Height; Shushil Ojha, Censor Board; and Ganesh Bhandari, Film Development Board

Film @ Chautari

21 July 2011

Buwegu Maanatuna (The Spinner of Flights), (Nepal, 2011, 20 mins) Newari with English Subtitles

Loonibha Tuladhar, Director

18 August 2011

Davis Guggenheim's *Waiting for "Superman"* (USA, 2010, 103mins)

29 Sept 2011

Warren Beatly's *Reds* (USA, 1981, 195 mins)

13 Oct 2011

Havana Marking's *Afghan Star* (UK, 2009, 88 mins)

17 Nov 2011

Prem Sherma Majabunge's *Deumaiko Kinarma* (Nepal, 132 mins)

15 Dec 2011

Good Copy Bad Copy (Denmark, 2007, 59 mins) by Andreas Johnsen, Ralf Christensen and Henrik Moltke

26 Jan 2012/ 12 Magh 2068

Ekaram Singh's *Guthi Struggle* (Nepal, 2011, 24 mins)

9 Feb 2012/

Ram Babu Gurung's *Fenced Out* (Nepali, 2010, 32 mins)

26 April 2012

Kirby Dick's *This Film Is Not Yet Rated* (USA, 2006, 97 mins)

24 May 2012

Lajima Budha and Rajendra Budha Magar's *Extinction of Pastures* (Nepal, 2012, 30 mins)

14 June 2012

David Fincher's *The Social Network* (USA, 2010, 120 mins)

Additional Discussion

3 August 2011

DDT in Nepal: The Environmental and Social Consequences of US anti Malaria Program in Chitwan and Dang, 1952-1965
Tom Robertson, Historian, Worcester Polytechnic Institute (WPI)

5 August 2011

Discussions on Science and Spirituality

Dr. J P Agrawal, Homeopathic Doctor

(This discussion is jointly organized by Manav Dharam Sewa Samiti (NMDSS) and Martin Chautari)

15 August 2011

Research in the Health Sector

Ian Harper, Anthropologist, University of Edinburg, UK

22 August 2011

The Changing Social Categories in Relation to Foreign Aid and Education: A Case of Northwestern Nepal
Haruka Iwama, PhD Candidate, Kyoto University, Japan

9 Sept 2011

Kingship, State and Law: State-society Relations in the early Nineteenth Century Gorkha Rajya
Sanjog Rupakheti, PhD Candidate, Rutgers University, USA

12 Sept 2011

Local Residents' Perceptions of Protected Areas: Research from Nepal, Myanmar, and China
Teri Allendorf, University of Wisconsin-Madison, USA

5 Dec 2011

Issues of Natural Resource in Federal Nepal
Somat Ghimire, Resource-Politics Analyst

31 Jan 2012/ 17 Magh 2068

Newar and the Trans-Himalayan Phylum: Unraveling Newar Linguistic and Genetic Ancestries

Speaker: Prof. George van Driem, Universität Bern, Switzerland
(This discussion is Jointly organized by MC and CMDN)

6 Feb 2012

Discussion on Laxman Rajbanshi's Book *Lekhina Banki Aksharharu*
Prof. Dr. Kumarprasad Koirala, Tribhuvan University

अनुसूची ४.१

मिडिया अनुसन्धान कार्यशाला
२०६८ पुस ७, मार्टिन चौतारी सेमिनार हल, थापाथली, काठमाडौं

०९:३०-१०:००
चिया र नाम दर्ता
१०:००-१०:१५
स्वागत मन्तव्य
प्रत्युष वन्त, मार्टिन चौतारी

पहिलो सत्र
सञ्चालक : सीता भट्टराई, मार्टिन चौतारी

१०:१५-११:००
पहिलो पत्र : नेपाली छापामा तिब्बती शरणार्थीको कभरेज
अच्युत अर्याल, रत्नराज्य लक्ष्मी क्याम्पस, त्रिवि
टिप्पणी : श्रद्धा थापा, कन्ट्रिब्युटर राइटर

११:००-११:४५
दोस्रो पत्र : राजनीतिक सङ्क्रमणकालमा नेपाली प्रेसको भूमिका
तिलक पाठक, पत्रकार, नागरिक दैनिक
टिप्पणी : अनिल थापा, राजनीतिक सम्वाददाता, कान्तिपुर टेलिभिजन

११:४५-१२:३०
तेस्रो पत्र : डेङ्गेलधुराका दैनिक पत्रिकामा ग्रामीण समाचारको स्थिति
पदमराज जोशी, कान्तिपुर सिटी कलेज, पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय
टिप्पणी : होम कार्की, पत्रकार, कान्तिपुर दैनिक

१२:३०- ०१:३० खाना

दोस्रो सत्र
सञ्चालक : कैलाश राई, मार्टिन चौतारी

०१:३०-०२:१५
चौथो पत्र : विस्तृत शान्ति सम्झौता २०६३ पश्चात नेपालमा प्रेस स्वतन्त्रताको अवस्था

मिरा राजभण्डारी अमात्य, जनप्रशासन क्याम्पस केन्द्रीय विभाग, त्रिवि
टिप्पणी : अर्जुन पन्थी, अनुसन्धाता, मार्टिन चौतारी

०२:१५-०३:००

पाँचौं पत्र : प्रजातान्त्रिक विचार निर्माणमा एफएम रेडियो

मोदनाथ ढकाल, इन्स्टिच्युट अफ कम्युनिकेसन स्टडिज, पञ्जाव विश्वविद्यालय, लाहोर, पाकिस्तान
टिप्पणी : देवराज हुमागाई, अनुसन्धाता, मार्टिन चौतारी

०३ :००-०३: १५ चिया

०३ : १५-४:००

छैटौं पत्र : 'Iau aayo taja khabar' about Newspaper Hawkers of Kathmandu

गौरव के.सी., अनुसन्धाता

टिप्पणी : शरद घिमिरे, अनुसन्धाता, मार्टिन चौतारी

अनुसूची ४.२

मिडिया अनुसन्धान सम्मेलन-३
२०६८ चैत २० (२ अप्रिल २०१२), सोमबार, धुलिखेल, काभ्रे
आयोजक : मार्टिन चौतारी र काठमाडौं विश्वविद्यालय भाषा तथा आमसञ्चार विभाग

०९:००-०९:३०

चिया र नाम दर्ता

०९:३०-१०:००

उद्घाटन सत्र

१०:००-१०:३०

विशेष मन्तव्य (की नोट) : नेपालमा मिडिया अनुसन्धान

लालध्वज देउसा राई, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, त्रि.वि.

पहिलो सत्र (हल ए) (संयोजक : एकुमाया पुन, काठमाडौं विश्वविद्यालय)

१०:३०-११:१५

टेलिभिजन जनशक्तिमा सामाजिक समावेशीकरण

टङ्क उप्रेती, नेपाल टेलिभिजन

टिप्पणी : दीपा गौतम, नेपाल टेलिभिजन

११:१५-१२:००

रेडियो नेपालका शनिबारे रेडियो नाटक : महिलाको प्रस्तुतीकरणसम्बन्धी अध्ययन

गमला लुइटेल्, कलेज अफ जर्नालिज्म एण्ड मास कम्युनिकेशन (सिजेएमसी)

टिप्पणी : हरिकला अधिकारी, गोरखापत्र दैनिक

पहिलो सत्र (हल बी) (संयोजक : हर्षमान महर्जन, मार्टिन चौतारी)

१०:३०-११:१५

अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र नेपाली पत्रकारिता : वि.सं. २००७-२०१७ को अभ्यास

रमेश पराजुली, मार्टिन चौतारी

टिप्पणी : कुन्दन अर्याल, रत्नराज्यलक्ष्मी क्याम्पस, त्रि.वि.

११:१५-१२:००

नेपाली भाषाका पुस्तक प्रकाशन र यससँग जोडिएको समाजशास्त्र

दीपक अर्याल, मदन पुरस्कार पुस्तकालय

टिप्पणी : केदार शर्मा, शिक्षक मासिक

१२:००-०१:०० खाना

दोस्रो सत्र (संयोजक : देवराज हुमागाई, मार्टिन चौतारी)

०१:००-०१:४५

नेपालमा जलवायु परिवर्तनको सञ्चार : छापा माध्यमको अध्ययन

शरद घिमिरे, मार्टिन चौतारी

टिप्पणी : सुशील मैनाली, नेपाल वातावरण पत्रकार समूह

०१:४५-०२:३०

Media coverage on Nepal's bilateral relation with China and India during first republican government of Nepal

विनोदकुमार पौडेल, पञ्जाब विश्वविद्यालय, लाहोर

टिप्पणी : उज्ज्वल प्रजापती, काठमाडौं विश्वविद्यालय

२:३०-३:१५

State before and after communication process

अच्युत अर्याल, निम्स कलेज

टिप्पणी : लक्ष्मणदत्त पन्त, नेशनल इन्टिग्रेटेड कलेज

०३:१५-०३:३० चिया

प्यानल छलफल (संयोजक : निर्मलमणि अधिकारी, काठमाडौं विश्वविद्यालय)

३:३०-४:३०

नेपाली मिडियामा पत्रकार भर्नाको प्रक्रिया र टिकाउने रणनीति

तीर्थ कोइराला, कान्तिपुर टेलिभिजन; गोपाल गुरागाई, उज्यालो ९० नेटवर्क; र शुभेक्षा विन्दु, क्रियाशील पत्रकार महिला (डब्लडब्लुजे)

अनुसूची ४.३

Workshop on the 'Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition' jointly organized by Martin Chautari and the School of Oriental and African Studies (SOAS), London

4-5 September 2011, Martin Chautari Seminar Hall, Thapathali, Kathmandu

First Day: Sunday, 4 September 2011

9: 00am

Welcome to the Workshop

Michael Hutt and Pratyoush Onta

Session I:

Moderator: Pratyoush Onta

9: 30am

Paper 1: Observing Nepal's Odyssey through "Space": Spatial Imagination and the Rooting of People in Limbuwan

by Rune B Bennike, University of Copenhagen

Discussant: Meeta S. Pradhan, Institute for Social and Environmental Research - Nepal (ISER-N)

10:30 am

Paper 2: Vice President Jha's Oath in Hindi: Response to Hindi in Nepal

by Alaka A Chudal, Vienna University

Discussant: Prashant Jha, Journalist

11:30 am

Paper 3: Local Cultural Activism and the Production of Public Meaning: A Kirtipur Case Study

by Ingemar Grandin, Linköpings University

Discussant: Anna Stirr, Oxford University

=====

12:30 Lunch

Session II:

Moderator: Michael Hutt

1:30 pm

Paper 4: Legitimizing Ethno-politics: Revisiting Janajati Magazines Published during the Early 1990s

by Pratyoush Onta, Martin Chautari

Discussant: Om Gurung, Tribhuvan University

2:30 pm

Paper 5: "Numafung": Images of Limbu Culture in Ethnic Cinema

by Martin Gaenszle, Vienna University

Discussant: Anubhav Ajeet, Martin Chautari

3: 30 pm Tea Break

4:00 pm

Paper 6: Resurgence of 'Nepali National Identity' in the Age of Identity Politics and Media Globalization:

Prashant Tamang's Performance in Indian Idol Season III and Discourses in Nepali Print Media

by Harsha Man Maharjan, Martin Chautari

Discussant: Shiva Rijal, TU

=====

Workshop on the 'Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition' jointly organized by Martin

Chautari and the School of Oriental and African Studies (SOAS), London

4-5 September 2011, Martin Chautari Seminar Hall, Thapathali, Kathmandu

Second Day: Monday, 5 September 2011

=====

Session III:

Moderator: Mara Malagodi

9:00 am

Paper 7: Writers and Readers in Transitional Nepal

by Michael Hutt, SOAS

Discussant: Aditya Adhikari, Journalist

10:00 am

Paper 8: Euphoria and Loss: Nepal's New Republic in Magazines

by Indra Dhoj Kshetri, Kudos Research

Discussant: John Whelpton, Independent Scholar

11:00 am

Paper 9: Migration to the Gulf through the Lens of Popular Folk Song: A Transnational Intimate Public

by Anna Stirr, Oxford University

Discussant: CK Lal, Independent Writer

=====

12:00 Lunch

Session IV:

Moderator: Martin Gaenszle

1:00 pm

Paper 10: The Creation of Public Meaning in the Emergence and Growth of the Maoist Insurgency

by Chandra Laksamba, Centre for Nepal Studies (UK)

Discussant: Bandita Sijapati, Social Science Baha/Nepā School of Social Sciences and Humanities

2:00 pm

Paper 11: SarvaSammati: Consensus as a Political Ideal

by Amanda Snellinger, Seattle University

Discussant: Seira Tamang, Martin Chautari

3:00 pm Tea

=====

Session V:

Moderator: Pranav Kharel, The Kathmandu Post

3:30 pm

Paper 12: The Media Coverage of the Drafting of Nepal's 2007 Interim Constitution: An Inquiry into Representations of Politico-Institutional Change and Continuity

by Mara Malagodi, SOAS

Discussant: Ramesh Parajuli, Martin Chautari

4:30 pm

Paper 13: Bam Loktantrikaran ko Kasima 'Madan Bhandari' Chhabi Nirman Prayas (Image Building of 'Madan Bhandari' in the Context of the Democratization of Left)

by Ramesh Rai, Martin Chautari

Discussant: Khagendra Sangraula, Writer

5:30 pm

Concluding Remarks

Pratyoush Onta and Michael Hutt

End

अनुसूची ४.४

London Workshop : The Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition

DAY ONE : Wednesday 4 July 2012

Room G2, Ground Floor, SOAS, University of London

09.00

Registration & Refreshments

0930

Welcome and introduction

SESSION 1

Moderator: Michael Hutt

09.30

The language of ethnicity: South Asian perspectives

Joanna Pfaff-Czarnecka (Bielefeld University)

Discussant: David Holmberg

10.15

The public perception of the media as a peace building tool during the peace process in Nepal

Tejendra Pherali (Liverpool John Moores University)

Discussant: Ramesh Parajuli

11.00

Tea & Coffee Break

11.30

Trans-national Sherpa networks and ethnographic discourses on janajati politics:

a discursive case study of the Sherpa Sanchar Samuha publication, *Naasam* Khadija Chennoufi-Gilkes (SOAS)

Discussant: Seira Tamang

12.15

A nation of rumours: Hritik Roshan, Maoists, and the garment workers in Nepal

Mallika Shakya (University of Pretoria)

Discussant: Amanda Snellinger

13.00

Lunch

SESSION 2

Moderator: Seira Tamang

- 14.00 'Objectionable contents': the policing of Nepali print media during the 1950s
Ramesh Parajuli (Martin Chautari)
Discussant: Michael Hutt
- 14.45 Protests, space and creativity: theatre as a site for the construction of democracy in Nepal
Monica Mottin (London Metropolitan University)
Discussant: Ingemar Grandin
- 15.30 Tea & Coffee Break
- 16.00 Yuddha sakchhi : maobadi mahila samsmaran
Kailash Rai (Martin Chautari)
Discussant: Marie Lecomte-Tilouin

DAY TWO : Thursday 5 July 2012

Room G2, Ground Floor, SOAS, University of London

SESSION 3

Moderator: David Holmberg

- 09.30 Domestic archives and publics of heritage among the emerging Nepali middle class
Laura Kunreuther (Bard College)
Discussant: Stefanie Lotter
- 10.15 The debate on the politicization of the Pashupatinath controversy in Nepali dailies and the blogosphere
Johanna Buss (University of Vienna)
Discussant: Sandra Hausner
- 11.00 Tea & Coffee Break
- 11.30 Patriarchal Claw Back': framing female combatants and politicians in Nepal's Transition
Seira Tamang (Martin Chautari)
Discussant: Kathryn March
- 12.15 Tourism and meaning making: touring through recent turbulence in Nepal
Kalyan Bhandari (University of Glasgow)
Discussant: Ben Campbell
- 13.00 Lunch

SESSION 4:

Moderator: Ramesh Parajuli

- 14.00 The royal palace massacre and conspiracy theory
Michael Hutt (SOAS)
Discussant: Bandita Sijapati
- 14.45 Rumours and the print media about the royal palace massacre
Marie Lecomte-Tilouine (CNRS, Paris)
Discussant: Chiara Letizia

15.30
19.00

Tea, Coffee & Concluding Discussion
Conference dinner [for presenters, chairs,
discussants and conference administrators]
at Great Nepalese Restaurant, 48 Eversholt
Street, London NW1 1DA

अनुसूची ५.१

अधिकारी, सरोजराज । २०६८ । कत्रो चाहिन्छ सेना ? *कान्तिपुर*, २० फागुन, पृ. ३ ।
आजको वातावरण । २०६८ । मानव सुरक्षाबारे छलफल : राष्ट्रिय मुद्दामा दलहरू एकमत हुनुपर्छ - खगेन्द्र संग्रौला ।
४ मंसिर, पृ. १/४ ।
उपाध्याय, व्यासशंकर । २०६८ । राष्ट्रिय मुद्दामा एक हुन दललाई आग्रह । *अन्नपूर्ण पोस्ट*, ४ मंसिर, पृ. ९ ।
काँक्रेविहार । २०६९ । 'संघीयताले राष्ट्रियता अभै बलियो' । २० असार, पृ. १/४ ।
कान्तिपुर । २०६८ । राष्ट्रियताबारे नयाँ बहस चलाउनुपर्ने । १२ फागुन, पृ. ३ ।
घर्तीमगर, देविका । २०६८ । राष्ट्रियताको बारेमा बृहत् बहस । *गणतन्त्र*, ८ असोज, पृ. १ ।
जनआस्था । २०६९ । सबथोक सिद्धिएपछि सरी-सरी । ३१ जेठ, पृ. १/८ ।
नवीन साप्ताहिक । २०६८ । सप्तहरी : शिक्षामा पूर्वाञ्चलमै पछाडि । ४ मंसिर, पृ. १/४ ।
नौलो जनउभार । २०६८ । नेपाली राष्ट्रियताको बारेमा बृहत् छलफल : 'बलियो राष्ट्रियतासहितको संविधान
आवश्यक' । ८ असोज, पृ. १/८ ।
पराजुली, रमेश । २०६८ । समाज र सरकार दुवै बलियो । *नागरिक*, १२ माघ, पृ. ६ ।
बराल, भवानी । २०६८ । राष्ट्रियताको बहिरंग बयान । *नागरिक*, १६ फागुन, पृ. ६ ।
बस्नेत, बसन्त । २०६९ । युवाका कुरा मीठा, काम भुर । *नागरिक*, २ असार, पृ. ४ ।
भट्टराई, गोपाल शर्मा । २०६८ । राष्ट्रियताको बहस । *गोरक्ष*, ८ असोज, पृ. १ ।
भेरी खबर । २०६९ । राष्ट्रियता संकटमा परेको ठहर 'जोगाउन एकजुट हुनुपर्छ' । २० असार, पृ. १ ।
मानन्धर, चिरन र कैलाश राई । २०६८ । संविधान निर्माणमा नागरिक सहभागिता । *नागरिक*, २४ माघ, पृ. ६ ।
युगआह्वान । २०६९ । 'देश संघीयतामा गए राष्ट्रियता बलियो' । २० असार, पृ. १ ।
युगबोध । २०६८ । देशभित्रै राष्ट्रियताको खोजी हुनुपर्ने । ८ असोज, पृ. १ ।
राजधानी । २०६९ । जुनसुकै अतिवाद पनि खतरा : सीके लाल । २ असार, पृ. ५ ।
विश्वकर्मा, सुदीप । २०६९ । पुरानो मानसिकताले गर्दा संविधानसभा विघटन । *समाचार*, ३१ जेठ, पृ. २ ।
सत्यतथ्य । २०६८ । मानव सुरक्षासम्बन्धी बहस कार्यक्रम सम्पन्न । ४ मंसिर, पृ. १/४ ।
हाम्रो अखबार । २०६९ । 'राष्ट्रियता बलियो भए मात्रै देश स्वतन्त्र' । २० असार, पृ. १/२ ।
Jha, Prashant. 2012. The Ballet Ahead. *The Kathmandu Post*, 13 June, p. 6.
Tamang, Seira. 2012. Dangerous Deadline. *The Kathmandu Post*, 3 April, p. 6.

५.२ 'नेपालमा के हुँदै छ' मंगलबारे छलफल शीर्षक

9 August 2011

Carter Center's Observation of Nepali Peace and Constitution Process
Sarah Levit-Shore, Country Representative, Carter Center

8 Nov 2011

Nepali Politics after Seven-Point Deal
Prakash Jwala, Leader, Communist Party of Nepal (Unified Marxist Leninist)

10 Jan 2012/ 26 PUS 2068

Current Debates on Constitution Making in Nepal
Krishna Khanal, Professor

14 Feb 2012

State Restructuring Commission's Reports: Experiences of a Minority Member
Dr. Ramesh Dhungel, Member, High Level State Restructuring Commission

8 May 2012
Current Political Scenario and the Challenges of Drafting New Constitution
Shyam Shrestha, Political Analyst

12 June 2012
Death of the Historic CA and the Road Ahead
A Round Table with Former CA Members and Political Analysts
Participating CA Members: Gagan Thapa, NC; Rabindra Adhikari, CPN-UML; Lokendra Bista, UCPN -M and Sarita Giri, Sadbhawana and Political Analysts: CK Lal, Narayan Wagle and Jhalak Subedi]

10 July 2012 / 26 Asar 2069
The Politics of the Political Fragmentations in Nepal
Krishna Hachhethu, Political Scientist; Rajendra Maharjan, Political Analyst; Rajkumar Kamat, Journalist, The Himalayan Times

अनुसूची ६.१

सन् २०११ मा अनुसन्धान फेलोसिप प्राप्त गर्ने अनुसन्धाताहरूको विवरण

SN	Name	Gender	Research Topic
1	Anshu Singh Manav	F	Governmental Non-Governmental Efforts in the Name of Affirmative Action for Education of Dalits: A Critical Analysis
2	Bhim Prasad Rai	M	Assessment of Higher Education and Employment Situation of Marginalized Janajati Communities in Nepal: a Case Study from TU and Public Service Commission
3	Bishnu Prasad Gyawali	M	Nepali Sahityako Patthyakramma Dalit
4	Ghamber Bahadur Nepali	M	Madheshi Dalit Women and Higher Education: Prospects and Challenges
5	Khar Bhushan Sah	M	Impact of Education on Social Status of Educated and Uneducated Dalits
6	Man Bahadur Shahu	M	Connectivity of Education and Ethnic Identity: A Case Study of Sedentary Raute
7	Milly Joshi	F	Muslim Women on the Cultural Cusp: Negotiating Identities and Reconciling Ambivalences
8	Pragya Shrestha	F	Higher Education and Dalit Identity
9	Radha Devi Ghimire	F	Women in Higher Education in Nepal: Policy Discourse
10	Santosh Shrestha	M	Access of Disabled People to Higher Education in Nepal
11	Sharada Chhetri	F	Perceptions of Tharu Girls on their Education Chances: Multiple Realities of Tharu Girls
12	Shankar Kumar Bhatta	M	Association between Education and Food Security

अनुसूची ६.२

मार्टिन चौतारीमा आ.व. २०६८/६९ मा भएका शिक्षासम्बन्धी छलफल

7 August 2011

Opted-out Community Schools: Media Portrayal and Practice in the Field
Sita Bhattarai and Yam Pun, Researchers, Martin Chautari

23 Oct 2011

Remnants of Revolutionary Education
Bhaskar Gautam, PhD Candidate, Kyoto University, Japan

6 Nov 2011

Higher Education and Dalit Identity
Pragya Shrestha, Research Fellow, Martin Chautari

4 Dec 2011

Reservation in Public Service and Higher Education Aspirations of Janajati Youth
Bhim P. Rai, Research Fellow, Martin Chautari

1 Jan 2012

Women in Higher Education in Nepal: Policy Discourse
Radha Devi Ghimire, Research Fellow, Martin Chautari

5 Feb 2012

Madhesi Dalit Women in Higher Education: Prospects and Challenge
G.B. Nepali, Research Fellow, Martin Chautari

11 March 2012

Future Aspirations of Educated Nepali Youth in Kathmandu
Andera Koelbel, D.Phil. Candidate, University of Oxford

22 April 2012

Dalits in Nepali Literature Curricula
Bishnu Prasad Acharya, Lecturer, Tribhuvan University

6 May 2012

Effects of Private Educationscapes on Public Schooling in Nepal
Pramod Bhatta and Shak Bahadur Budhathoki, Researchers, Martin Chautari

3 June 2012

Education as a 'Poisoned Chalice?'
Shrochis Karki, D. Phil. Candidate, University of Oxford

अनुसूची १०.१

Individual Research by MC Researchers (2068/69)

अर्जुन पन्थी

१. म्यागेजिनका दुई दशक : २०४७-२०६७ सालसम्म नेपाली म्यागेजिनको वृद्धि र स्पेसलाइज्ड म्यागेजिनको आकर्षण
२. माओवादी म्यागेजिन प्रकाशनमा पार्टी र बजारको सम्बन्ध (संयुक्त, जारी)

कैलाश राई

१. युद्ध साक्षी : माओवादी महिला संस्मरण, *रातो भित्को* ३ (१०) : ७५-९१
२. युद्ध साक्षी : माओवादी महिला संस्मरण, सोआस कार्यशाला, 4-5 July 2012, London.

गौरव केसी

१. काठमाडौंका पत्रिका हकर (मिडिया अध्ययन ७)
२. स्नातकोत्तर तहका शोधपत्र लेखनबारे अध्ययन
३. डोरबहादुर विष्टको जीवन र काम (जारी)

चिरन मानन्धर

१. माओवादी 'जनयुद्ध'को आर्थिक व्यवस्थापन

तीर्थ विष्ट

१. *स्वास्तीमान्छे*: प्रारम्भिक कालको महिला म्यागेजिन

देवराज हुमागाई

१. एफएम रेडियोसम्बन्धी सरकारी नीति र कानुनी व्यवस्था (नीतिपत्र, पहिलो ड्राफ्ट)
२. एफएम रेडियो वर्गीकरणको बहस र कार्यान्वयनका चुनौती (ड्राफ्ट २)

देवेन्द्र उप्रेती

१. *हिमाल र मूल्यांकन* मासिकमा सेना समायोजनको बहस (पहिलो ड्राफ्ट)
२. राजनीतिशास्त्रका विज्ञहरूको संघ पोल्सान : गठन र विघटनको समाजशास्त्र (पहिलो चरण)

प्रत्यूष वन्त

१. **Legitimizing Ethno-politics: Revisiting Janajati Magazines Published during the Early 1990s.** Workshop on the 'Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition' jointly organized by Martin Chautari and the School of Oriental and African Studies (SOAS), London at Kathmandu on 4 - 5 September 2011.
२. Paper published in DJSA no 5, 2011. **Locating Academic NGOs in the Knowledge Production Landscape.**
३. **Academic Production under Conditions of Load-shedding: Politics, Money and Publication Cultures in Contemporary Nepal** presented at several US universities in Oct-Nov 2011;
४. **The Past of Nepal Studies in Nepal. Keynote address the First Himalayan Studies Conference organized by the Association of Nepal and Himalayan Studies (ANHS), St. Paul, MN, USA, 29 October 2011**
५. Gave talks at various Nepali institutions

प्रभाकर गौतम

१. निर्वाचन आयोगद्वारा दलहरूको अनुगमन : संस्थागत सीमा

प्रमोद भट्ट

१. राम्ररी चलिरहेका सामुदायिक विद्यालयमा निजी विद्यालय स्थापनापछि पारेको प्रभाव (शक र प्रमोद)

यामबहादुर पुन

१. पुन, यामबहादुर । सन् २०११ । छत्त्याल जाति: बहिष्करणको दृष्टिकोणबाट एक सिंहावलोकन । *Contemporary Journal of Sociology and Anthropology* 1: 168-182.
२. समुदायलाई व्यवस्थापन जिम्मा दिएका विद्यालय र नदिएका विद्यालयबीच तुलनात्मक अध्ययन (जारी) ।
३. संविधानसभाको विषयगत समितिका शिक्षासम्बन्धी सुझावहरूको विश्लेषण (सीतासंग संयुक्त) ।

रमेश पराजुली

१. अभिव्यक्ति स्वतन्त्रता र नेपाली पत्रकारिता : वि.सं. २००७-२०१७ को अभ्यास, मिडिया अनुसन्धान सम्मेलन-३ २०६८

चैत २० (२ अप्रिल २०१२)

२. 'Objectionable contents': the policing of Nepali print media during the 1950s, SOAS workshop, 4-5 July 2012, London.

रमेश राई

१. 'मदन मण्डारी' छवि निर्माणमा प्रकाशनको भूमिका (*मिडिया अध्ययन* ७ मा प्रकाशित)
२. *नेपाल* म्यागेजिन : जीवनका उतारचढावमा प्रकाशन कारोबारको प्रभाव (तेस्रो ड्राफ्ट)
३. रूपरेखाको अर्को रूप : पञ्चायत राजनीतको.....(जारी)

शकवहादुर बुढाथोकी

१. राम्ररी चलिरहेका सामुदायिक विद्यालयमा निजी विद्यालय स्थापनापछि पारेको प्रभाव (संयुक्त) ।

शरद घिमिरे

१. नेपाली छापामा जलवायु परिवर्तन (धुलिखेल मिडिया सम्मेलनमा प्रस्तुत)
२. Justice in Nepal's climate change policy process (भियतनाममा प्रस्तुत)
३. सन् १९५४ मा नेपालमा बाढी (क्रमभंग र सम्भार सेमिनारका लागि, जारी)

सीता भट्टराई

१. सामुदायिक विद्यालय र छापासम्बन्धी लेख, प्रकाशोन्मुख ।
२. संविधानसभाको विषयगत समितिका शिक्षासम्बन्धी सुझावहरूको विश्लेषण (संयुक्त) ।

सेरा तामाङ

१. Patriarchal clawback: framing female combatants and politicians in Nepal's Transition. SOAS Workshop, 4-5 July 2012, London.

हर्षमान महर्जन

१. **Resurgence of 'Nepali National Identity' in the Age of Identity Politics and Media Globalization:**

२. **Prashant Tamang's Performance in Indian Idol Season III and Discourses in Nepali Print.**

Workshop on the 'Creation of Public Meaning during Nepal's Democratic Transition' jointly organized by Martin Chautari and the School of Oriental and African Studies (SOAS), London at Kathmandu on 4 - 5 September 2011

३. **Countering Exclusion in Reformed Panchayat System in Nepal: A Case Study of Portrayals of**

Adivasi Janajati in Nepal Bhasa weekly *Inap* (1982- 1990). 4th annual Indian Formation conference, on the theme of 'Structures of Exclusion in South Asia' from the 23rd-25th November at the University of Delhi.

४. **Vote For Prashant Tamang: Representation of an Indian Idol in the Nepali Print Media and**

Manufacturing of a Nepali 'National Identity', SOAS, 7 March 2012 and Oxford 13 March 2012.

५. माओवादी म्यागेजिन (संयुक्त, जारी)